

Mgr. Adéla Jandová

„Nespolupracující země“ jako výzva pro bezpečnostní komunitu České republiky

Anotace

Studie pojednává o třech oblastech mezinárodní „nespolupráce“. První sledovanou oblast představují daňové úniky a s nimi spojené využívání tzv. daňových rájů, následující oblast tvoří poškozování práv k duševnímu vlastnictví se zaměřením na právo autorské v internetovém prostředí a poslední sledovanou oblast představuje mezinárodní justiční spolupráce a s ní spojený únik osob před spravedlností. V každé ze sledovaných oblastí panuje snaha vymezit konkrétní země, které můžeme v rámci dané oblasti považovat za „nespolupracující“. To se podařilo splnit v prvních dvou oblastech na základě vytvářených seznamů odbornými organizacemi, naproti tomu třetí oblast přináší příliš široký okruh zemí, které nejsou jasně určeny žádným relevantním seznamem.

Klíčová slova

Nespolupracující země, daňové ráje, offshore, porušování práv k duševnímu vlastnictví, autorské právo, Mezinárodní justiční spolupráce, extradice.

Summary

"Non-Cooperative Countries" as a Challenge for the Security Community of the Czech Republic. The paper discusses three areas of international “non-cooperation”. The first area in question is represented by tax evasion and associated use of so called tax havens, the next one is posed by infringements of intellectual property rights focused on copyrights in Internet environment, and the last area in question is represented by the international justice cooperation, which is associated with the escape of persons from justice. In each area in question there are attempts to specify particular countries, that can be considered as “non-cooperating” within the given area. This was successfully achieved in first two areas based on the lists generated by specialized organizations; on the other hand the third area brings too wide range of countries, which are not clearly specified by any relevant list.

Keywords

Non-Cooperative countries, Tax havens, Offshore, Infringement of Intellectual Property Rights, Copyright, International Justice Cooperaton, Extradition.

Úvod

Důležitost spolupráce je nesporná. Tuto skutečnost si uvědomuje řada zemí po celém světě již několik desetiletí. Nasvědčují tomu snahy o integraci v rozmanité škále různých oblastí lidské činnosti. Význam spolupráce se odráží ve výsledcích, které spolupráce přináší. Na druhé straně existuje mnoho zemí, které se v různých oblastech a z různých důvodů do spolupráce nechtějí nebo nemohou zapojit. Takové země můžeme označit jako tzv. nespolupracující. Jejich nespolupráce může mít mnoho podob, stejně tak je velmi mnoho oblastí, kde se může projevat. Tato studie není schopna svým rozsahem postihnout a popsat veškeré oblasti, které se s nespolupracujícími zeměmi mohou spojovat, nicméně jsem se pokusila vymezit tři, které považuji za důležité ale zároveň také velmi zajímavé. První z oblastí představuje nespolupráce v daňové oblasti, konkrétně se jedná o fenomén daňových úniků a s nimi spojovaných zemí, které tyto daňové úniky podnikajícím osobám umožňují. Právě snaha o neplacení daní nebo o jejich výrazné snížení dala vzniknout tzv. daňovým rájům, které představují jednu z výzev na mezinárodní úrovni. Druhou oblastí je nespolupráce ve smyslu porušování práv k duševnímu vlastnictví. Vzhledem k obsáhlosti této právní disciplíny jsem se pak blíže zaměřila na právo autorské a na jeho porušování zeměmi v internetovém prostředí, neboť prostředí internetu představuje pro ochranu práv k duševnímu vlastnictví, respektive práva autorského, jednu z největších a aktuálních výzev.

Součástí této oblasti je rovněž posuzování ochrany práv k duševnímu vlastnictví v mezinárodní rovině. Třetí a zároveň poslední oblast se zaměřuje na mezinárodní justiční a policejní spolupráci z hlediska vydávání trestně stíhaných osob do zemí, kde má dojít k výkonu trestu. V rámci této oblasti rovněž existují země, které lze označit jako nespolupracující, neboť tento proces vydání zločinců ztěžují a znemožňují tak jeho snadné předání, a tedy i spolupráci v této oblasti.

Cílem této studie je představit tyto tři oblasti nespolupráce mezi zeměmi, jejich vymezení a přiblížení ve smyslu určení jednotlivých forem a způsobů vedoucích k nespolupráci, a dále také zhodnotit relevanci jednotlivých forem nespolupráce na základě poznatků z praxe.

V rámci studie panuje snaha verifikovat nebo falsifikovat následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Země, „nespolupracující“ v jedné z takto určených oblastí bude s vysokou pravděpodobností nespolupracující v i dalších.

Hypotéza č. 2: „Rozpadlé státy“ (jako například Somálsko nebo Libye) nepatří mezi prioritní destinace v žádné ze sledovaných oblastí.

1. Využívání daňových rájů

1.1 Definice a charakteristiky (právních) daňových rájů

V souvislosti s daňovými úniky se do povědomí společnosti vžil pojem „daňový ráj“, který představuje možnou cestu úniku před daněmi. Definice daňových rájů existuje celá řada. Dle Leservoisiéra je definicí „daňových rájů“ tolik, kolik takových rájů existuje.¹

Jedna z definic daňových rájů například říká, že „daňové ráje jsou území, která mohou být buď suverénní státy anebo státy více či méně závislé na jiných státech (Jersey, Kajmanské ostrovy, atd.). Tato území splňují více kritérií:

- *přísné bankovní tajemství (platí především pro zahraniční soudy)*
- *nízké nebo žádné daně a poplatky, ať už z příjmu, ze zisku nebo z dědictví, obzvláště pro ty, jež nejsou místní*
- *usnadněné podmínky pro vytvoření či přemístění společností, a to v podobě malých formálních překážek s velmi liberálními zákony týkajícími se trustů (anebo podporující trusty v zahraničí)*
- *omezená mezinárodní spolupráce v oblasti soudnictví.*²

Navzdory tomu, že se s termínem daňový ráj setkáváme již mnoho let, „*právně dokonalá a jednoznačná definice daňového ráje neexistuje. Obecně se jedná o stát (území), jehož zákony, popřípadě i jím uzavřená soustava smluv o zamezení dvojího zdanění, umožňují nízké nebo vůbec žádné zdanění, a to zejména příjmů. Znamená to, že subjekt, který má sídlo v daňovém ráji, neplatí buď vůbec žádné, nebo velice nízké daně ze svých příjmů, ze svých zisků.*“³

Francouzská správa dává před termínem daňový ráj přednost spíše formulaci „země s privilegovaným daňovým režimem“.

*Existenci privilegovaného daňového režimu konstatuje daňová správa v těch případech, kdy „neexistuje daň z příjmů nebo zisků pocházejících z profesionální činnosti nebo daň z příjmů, příjmy nebo zisky vznikající vně tohoto státu nebo teritoria nejsou podrobeny dani z příjmů nebo důchodů, daně z příjmů nebo zisků jsou citelně nižší než ve Francii.“*⁴

¹ LESERVOISIER, Laurent. Daňové ráje. Praha: HZ Praha, 1996, s. 9. 974-ISBN 80-86009-07-6.

² ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 5. ISBN 978-80-254-5539-5.

³ Daňový ráj. Daň a účetnictví. <http://www.daneauctnictvi.com/dane/danovy-raj.htm>

⁴ LESERVOISIER, Laurent. Daňové ráje. Praha: HZ Praha, 1996, s. 9. 974-ISBN 80-86009-07-

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) definovala ve své zprávě z roku 1998, která byla součástí projektu namířeného proti škodlivým daňovým praktikám, daňový ráj jako jurisdikci, která:

- nemá žádné nebo pouze nominální daně (obecně nebo za zvláštních okolností) a sama je vnímána jako místo, které má být využito nerezidenty, aby se vyhnuli daňovým povinnostem v zemi, kde mají bydliště;
- disponuje zákony nebo správními postupy, které brání účinné výměně příslušných informací s jinými vládami o daňových poplatcích, kteří využívají nízké nebo žádné daňové jurisdikce;
- je nedostatečně transparentní.⁵

Definování daňového ráje vychází z jednotlivých charakteristik, kterými se většina daňových rájů vyznačuje. Na následujících řádcích si je rozebereme podrobněji.

Právnícké či fyzické osoby, které se rozhodnou daňových rájů využít, převedou část svých zisků na tato území v případě, jestliže jsou „podmínky pro podnikání“ pro ně výhodné.

To, zda jsou pro ně výhodné lze posoudit na základě následujících charakteristik:

Přísné bankovní tajemství: bankovní tajemství je přítomné ve všech zemích a používá se k určitým činnostem. Otázkou však je, jakým způsobem je využíváno. Existuje zde velmi tenká hranice mezi bankovním tajemstvím ve smyslu úcty ke klientovi na jedné straně, a respektem k zákonům a společenským normám na straně druhé.

Snížená úroveň daňového břemene: důvodem vyhledávání daňových rájů je, jak jejich název sám napovídá, odvádění nízkých daní. Vlivem evropské integrace a globalizace se začaly odkrývat daňové disproporce mezi jednotlivými státy. Začal se tak projevovat tlak na snižování národních daní ve vztahu k vysokým příjmovým skupinám a kapitálu, a na úkor domácností a práce. Evropská unie se snaží přilákat firmy a bohaté domácnosti na svá území díky tvorbě preferenčních systémů zdanění. Těmito kroky však zpochybňují spravedlnost zdanění.

Podmínky vytváření zaštiťujících společností pro jednotlivce i pro firmy: podmínky pro vytváření trustů a jejich dceřiných společností umožňuje současná legislativa, která znesnadňuje identifikaci skutečných zadavatelů bankovních příkazů a těch, kteří svůj majetek ukrývají do daňových rájů.

Absence efektivní soudní spolupráce: soudce je vždy vázán na právní systém své země, tudíž nemůže vykonávat svou činnost mimo její území. V případě, že je nutné provést nějaký zásah v zahraničí, musí se soudce obrátit na soudce té země, ve které chce provést šetření. Může tak učinit přímo, anebo prostřednictvím diplomatických kanálů, za předpokladu, že mezi sebou mají tyto země dohodu.

---

⁵ Identifying Tax Havens and Offshore Finance Centre. The Tax Justice, 2007.
https://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Identifying_Tax_Havens_Jul_07.pdf

Úroveň ekonomické a politické stability daňových a právních rájů: Ekonomická a politická stabilita je předpokladem pro úspěšné podnikání a zároveň se jedná také o jeden z hlavních faktorů, který hraje prim při výběru daňového ráje. Vytvoření „dobré pověsti“ daňového a právního ráje je v tomto ohledu běh na dlouhou trať. Je potřeba několika let, než ji státy dosáhnou. Opatrnost se při výběru daňového ráje vyplácí.⁶

1.2 Historický vývoj daňových rájů

Na otázku, kdy přesně vznikly daňové ráje, je těžké najít odpověď. Někteří odborníci jsou přesvědčeni, že jejich vznik se datuje až do druhého století před naším letopočtem v souvislosti se vznikem prvních oficiálních bezcelních pásem na východě Středozemního moře. Svoji roli v historii předchůdců dnešních daňových rájů sehrál ostrov Delos, na jehož území se od roku 166 před naším letopočtem obchodovalo bez poplatků, daní a cla. Jednalo se v tehdejších dobách o významné obchodní a směnné centrum, kterým procházela celá řada zboží.

Středověk tento princip zopakoval na území různých měst, trzích či přístavech využívajících principu oddělení určitého území, na kterém se využívalo zvláštních obchodních a daňových výhod. *„První trh osvobozený od poplatků se konal v sedmém století a byl to takzvaný velký středověký jarmark v Saint-Denis založený králem Dagobertem. Mezi sedmým a osmým stoletím těžily velké trhy v Lyonu, Brie, Beaucaire nebo v Champagne ze stejných výhod.“*⁷

Koloniální obchod v šestnáctém století poskytl prostor pro provozování offshorových bankovních transakcí. Svým dílem v rámci vývoje daňových rájů přispěla také americká prohibice, díky které se do slovníku dostal pojem „praní špinavých peněz“.

Dvacátá léta přinesla zcela novou dimenzi daňových rájů. *„Zóny jako Bahamy, Švýcarsko nebo Lucembursko začínají vytvářet právní prostředí, které cizincům umožňuje uložení kapitálu v jejich zemi, a tím se vyhnout zdanění.“*⁸

1.3 Výběr daňového ráje

Samotný výběr daňového ráje se v prvé řadě odvíjí od toho, co je skutečným motivem společnosti, resp. podnikatele pro převedení majetku či zisků na území daňového ráje.

---

⁶ ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 8-9. ISBN 978-80-254-5539-5.

⁷ ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 9. ISBN 978-80-254-5539-5.

⁸ ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 9. ISBN 978-80-254-5539-5.

V zásadě můžeme tyto motivy rozdělit na tři hlavní skupiny, které si na následujících řádcích rozebereme podrobněji. Jedná se především o:

- ochranu majetku společnosti a jednotlivců,
- ochranu soukromí a anonymitu,
- minimální zásah ze strany úřadů.

Je zřejmé, že hlavním důvodem, proč podnikatelé zakládají firmy v daňových rájích, jsou daně. Vidina placení nižších nebo vůbec žádných daní je pro podnikatele lákavá a v podstatě to pro ně samotné znamená více peněz, které „ušetřili“ na daních. Takovéto praktiky se ovšem vyplácí především těm, jejichž majetek se vyčísluje v řádech milionů a miliard. Daňové ráje tak pro ně představují ideální „skryš“ pro jejich zisky a vysoce ceněný majetek.

S tímto důvodem jde často ruku v ruce i potřeba svůj majetek skrýt. Především ho skrýt před daňovými úřady původního státu a také před dalšími orgány a osobami, které na něm mají zájem. V případě podnikatelského úpadku by se mohlo jednat například o jeho věřitele, kteří by se rádi domáhali splnění závazků, které vůči nim podnikatel má. To často bývá nemožné nebo podstatně ztíženo, protože firma založená v daňovém ráji se řídí podle tamních zákonů.

Právě legislativa je dalším důvodem proč podnikatelé daňové ráje vyhledávají. Tamní zákony často dovolují upravit firmám vzájemné vztahy tak, jak to zákon původní země nedovoluje. Bývají tedy často vůči zahraničním firmám liberálnější než původní. Určitá liberálnost se netýká pouze legislativy ale také tamní administrativy. Tamní úřady příliš nebazírují na řádném vedení účetnictví či podávání daňových dokumentů úřadu. Tato absence přílišné byrokracie činí z dané země atraktivní cílovou destinaci pro podnikatele.⁹

1.4 Jakým způsobem aktéři využívají daňové ráje?

Ještě před tím, než začnu popisovat možné způsoby využívání daňových rájů, je důležité vysvětlit dva základní pojmy, které jsou s tématem daňových rájů úzce spjaty. Termín offshore jurisdikce se používá pro „*označení zámořských území s daňově výhodným režimem. Aktuálně se pro tzv. offshore země vžil korektní pojem „země s daňově preferenčním režimem“.* Offshore jurisdikce obvykle nezdaňuje příjmy ani majetek svých rezidentů nabytý mimo území daného státu, a finance potřebné pro chod státu získávají jiným způsobem než výběrem daní, nejčastěji z turistiky a z investovaného zahraničního kapitálu.“¹⁰

Naproti tomu onshore jurisdikce „*jsou obvykle státy, které obecně zdaňují veškeré příjmy rezidentů a příjmy plynoucí z území daného státu u nerezidentů. Onshore země poskytují, v zájmu svého rozvoje a přisunu finančních prostředků do státní pokladny, různé daňové*

⁹ DOSKOČILOVÁ, Veronika. Daňové ráje. Mají pro české podnikatele smysl? Měšec.cz, 10. II. 2016. <https://www.mesec.cz/clanky/danove-raje-maji-pro-ceske-podnikatele-smysl/>

¹⁰ Slovník nejdůležitějších pojmů. Akont Trust. https://www.akont.cz/nase-znalosti/slovník-nejdulezitejsich-pojmu.html/128_660-offshore-jurisdikce-offshore-jurisdiction

úlevy, osvobození nebo daňové prázdniny, a to pouze na určité druhy ekonomických aktivit.“¹¹

Základní účel, proč podnikatel využívá daňového ráje, je velmi jednoduchý. V daňovém ráji je mírnější daňová zátěž než v zemi, kde podniká. Jeho společnost tak musí mít sídlo v jiné zemi, než ve které vykonává svoji podnikatelskou činnost. *„Některá území se specializovala na tato fiktivní sídla a poskytují možnost založit si firmu u nich pod podmínkou, že se aktivity firmy budou odehrávat výhradně mimo jejich území, tedy offshor. Offshorová společnost je tedy firma, která sídlí papírově v daňovém ráji, ale lidé, kteří o společnosti rozhodují, jakož i veškeré aktivity se nacházejí někde jinde. Buď v zemi, kde bydlí zakladatel firmy, anebo tam, kde sídlí jeho daňový poradci.“¹²*

Samotné postupy můžeme rozdělit podle stupně jejich legality na legální a nelegální.

Založení tzv. offshore společnosti může pro podnikatele přinést spoustu výhod. Informují o tom velké světové banky, mezinárodní daňoví poradci či specializované weby.

Francouzský model nabízí založení offshorové firmy za následujících podmínek:¹³

„jedná se o odhmotněnou činnost (prodej po internetu například;

- *nejedná se o terciální činnost, tedy nevyžaduje místo, obchod, kanceláře ateliéry;*
- *nejedná se o činnost upravenou zákonem (což nevyklučuje například cestovní kanceláře);*
- *nejedná se o uměleckou činnost.“*

Jedná se o země, které jsou vesměs velkými zeměmi tolerovány, neboť sami využívají jejich výhod. Proto lze tyto postupy označit jako legální.

Naproti tomu zde existují postupy, které jsou nelegální. Legalitu postupu lze snadno odvodit od účelu využívání daňového a právního ráje.

Za první případ lze uvést zneužívání. Tedy motivem pro založení firmy je snaha o daňový únik. Dalším případem mohou být podvody. Za podvod lze označit situaci, kdy daňový úřad rezidenční země odhalí nebo předpokládá falšování. Jde například o placení poplatků společnosti, která má sídlo v daňovém ráji za definované a podezřelé služby. Za další příklad lze uvést praní špinavých peněz. Zda se jedná o tuto aktivitu lze zjistit pouze na základě totožnosti klientů a osob, kterým jejich klienti posílají částky na účet.¹⁴ V případě, kdy do těchto operací „není vidět“, není ani možné spolehlivě odhalit, zda se o praní špinavých peněz jedná.

¹¹ Slovník nejdůležitějších pojmů. Akont Trust. https://www.akont.cz/nase-znalosti/slovník-nejdůležitějších-pojmu.html/128_660-offshore-jurisdikce-offshore-jurisdiction

¹² ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 15-16. ISBN 978-80-254-5539-5.

¹³ ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 16. ISBN 978-80-254-5539-5.

¹⁴ ROY, Michel a Rémi BORDAZ. Právní a daňové ráje: Zastavme skandál. Praha: Educon, 2007, s. 17. ISBN 978-80-254-5539-5.

Dlužno dodat, že pomyslná hranice, která rozděluje legální a nelegální využívání výhod daňových a právních rájů je mnohdy nejasná.

1.5 Které země jsou považovány za daňové ráje?

Jak již bylo popsáno výše, jednoznačná všeobecně uznávaná definice daňového ráje neexistuje. Musíme tedy při jeho definování vycházet z jeho charakteristických znaků, které jsou pro většinou tzv. daňových rájů společné. Řada odborníků se již v minulosti pokoušela definovat pojem daňový ráj, a stejně tak určit seznam zemí, které by se daly za daňové ráje považovat. Již v roce 1975 Francouzská daňová správa poskytla seznam zemí, které by se za daňové ráje měly považovat, přičemž ustanovila následující kategorie zemí:

- „země, v nichž neexistuje daň z příjmů: *Andorra, Bahrajn, Kajmanské ostrovy, Campione, Bahamy, Bermudy, Nová Kaledonie, Vanuatu, Monako, Nauru, ostrovy Turks a Caicos, Francouzská Polynésie;*
- země, v nichž příjmy ze zahraničního zdroje ... nejsou podrobeny dani ze zisků a příjmů: *Kostarika, Libanon, Libérie, Panama, Džibutsko, Uruguay a Venezuela;*
- zahraniční státy a teritoria, kde jsou daně citelně nižší než ve Francii, buď v důsledku aplikace režimu obecného práva, nebo existence zvláštních režimů: *Angola, Antigua, Nizozemské Antily, Barbados, Gibraltar, Grenada, ostrovy v průlivu La Manche (Jersey, Guernsey), ostrov Man, Kiribati, Hongkong, Šalamounovy ostrovy, Britské Panenské ostrovy, Jamajka, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Monteserrat, Svatá Helena, Švýcarsko, Tonga.*¹⁵

Už v tehdejší době však tento seznam vykazoval značnou nepřesnost, neúplnost a především také zkreslenost úhlu posuzování.

O několik let později, v roce 1981, ustanovil Roscoe Egger, tehdejší agent fiskální správy, seznam 29 zemí považované za daňové ráje. Tento seznam zahrnoval následující státy:

- „karibská oblast a jižní Atlantik: *Antigua, Bahamy, Bermudy, Britské Panenské ostrovy, Kajmanské ostrovy, Kostarika, Grenada, Nizozemské Antily, Panama, Svatý Kryštof, Svatý Vincenc, ostrovy Turks a Caicos,*
- *Evropa, Blízký východ a Afrika: Rakousko, Bahrajn, ostrovy Jersey a Guernsey, Gibraltar, ostrov Man, Libérie, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Monako, Nizozemsko a Švýcarsko,*
- *Dálný východ a Tichomoří: Hongkong, Nauru, Vanuatu a Singapur.*¹⁶

Za zmínku jistě také stojí studie amerického úřadu o daňových rájích z roku 1981, známá pod názvem Gordonova zpráva. Ta tehdy považovala za daňové ráje následující země: „*Bahamy, Britské Panenské ostrovy, Montserrat, Anguilla, Kajmanské ostrovy, Nevis, Svatý Kryštof, Antigua, Dominikánská republika, Svatá Lucie, Bahrajn, Hongkong, Libérie, Lichtenštejnsko, Lucembursko a Švýcarsko. Na straně 177. téže zprávy jsou připojeny tyto daňové ráje: Barbados, Grenada, Nizozemsko, Belize, Falklandské ostrovy a Seychely.*“¹⁷

¹⁵ LESERVOISIER, Laurent. Daňové ráje. Praha: HZ Praha, 1996, s. 10. ISBN 974-80-86009-07-6.

¹⁶ LESERVOISIER, Laurent. Daňové ráje. Praha: HZ Praha, 1996, s. 11. ISBN 974-80-86009-07-6.

¹⁷ LESERVOISIER, Laurent. Daňové ráje. Praha: HZ Praha, 1996, s. 12. ISBN 974-80-86009-07-6.

Je zajímavé sledovat, jak se pohled na to, které země jsou daňovými ráji, v průběhu doby mění a jak se proměnil do současnosti. Stejně tak daňové režimy jednotlivých států.

V létě roku 2017 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj zveřejnila seznam tzv. nespolupracujících jurisdikcí před vrchními představiteli států G20. Mezinárodní úsilí v boji proti daňovým únikům bylo zhodnoceno jako „velký pokrok“, a to je také důvod, proč se na onom seznamu objevila pouze jedna země – Trinidad a Tobago. Zpráva zdůvodnila přítomnost pouze jedné jurisdikce následovně: *„V důsledku významného pokroku dosaženého od dubna 2016 splňuje pouze jedna jurisdikce (Trinidad a Tobago) současné kritéria, která nelze považovat za dostatečný pokrok k uspokojivému provádění dohodnutých standardů daňové transparentnosti.“*¹⁸

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj nyní jako globální standard preferuje spolupráci prostřednictvím automatické, mnohostranné výměny daňových informací mezi daňovými úřady. Zajímavé je, že mnoha jurisdikcím zapojených do tohoto systému, se nepodařilo sdílet informace mimo malou skupinu bohatých ekonomik. Ještě více znepokojivá je skutečnost, že největší finanční centrum na světě a zároveň největší člen Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Spojené státy americké, se odmítly automatické výměny účastnit. *„Požadují automatické poskytování informací od všech ostatních států, ale jen málo zemí z americké federace informace k podpoře daňové transparentnosti poskytují. Alex Cobham, generální ředitel organizace Tax Justice Network, to okomentoval slovy: „Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v posledních několika letech skutečně dosáhla značného pokroku v některých oblastech daňové transparentnosti ..... od doby finanční krize Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a její členové konečně přijali dlouhodobý postoj, že jedině mnohostranná automatická výměna informací může podpořit účinnou obranu proti finančnímu tajemství a všem daňovým zneužitím, korupci a dalším zločinům, které s tím souvisí. Je deprimující vidět potom Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, že se vrátila zpět ke starému způsobu vytváření černé listiny „daňových rájů“ na základě kritérií, která jsou tak slabá, že jsou blízko k tomu být bezvýznamná. A pak je považováno za úspěch, když je seznam prázdný.“*¹⁹

Na konci téhož roku ministři financí členských zemí Evropské unie sestavili rovněž takzvanou černou listinu zemí, které lze označit za daňové ráje. Podle Evropské unie se jedná o země, které vykazují nedostatečnou spolupráci v daňových záležitostech. Nutno podotknout, že se jedná z logických důvodů pouze o země, které se nacházejí mimo území Evropské unie.

¹⁸ COBHAM, Alex. Empty OECD 'Tax Haven' Blacklist Undermines Progress. Tax Justice Network, 28. VI. 2017. <https://www.taxjustice.net/2017/06/28/empty-oecd-tax-haven-blacklist-undermines-progress/>

¹⁹ COBHAM, Alex. Empty OECD 'Tax Haven' Blacklist Undermines Progress. Tax Justice Network, 28. VI. 2017. <https://www.taxjustice.net/2017/06/28/empty-oecd-tax-haven-blacklist-undermines-progress/>

Seznam obsahuje celkem 17 jurisdikcí²⁰, kterými jsou:

„Americká Samoa, Bahrajn, Barbados, Grenada, Guam, Jižní Korea, Macao, Marshallovy ostrovy, Mongolsko, Namibie, Palau, Panama, Svatá Lucie, Samoa, Trinidad a Tobago, Tunisko a Spojené arabské emiráty.“²¹

Zhruba měsíc od vydání tohoto seznamu došlo na základě protestu zákonodárců a aktivistů k rozhodnutí osm států z tohoto seznamu odstranit. Konkrétně se jedná o: Barbados, Grenada, Jižní Korea, Macao, Mongolsko, Tunisko, Spojené Arabské emiráty, a především nejvíce kritizovanou Panamu.²²

Tento krok však vyvolal silnou kritiku, zejména v případě Panamy, která kritice čelí kvůli kauze Panama Papers, ve které došlo ke zveřejnění důležitých daňových dokumentů. Markus Ferber, středoprávní zákonodárce a místopředseda Evropské hospodářské komise, o tomto rozhodnutí prohlásil, že se jedná o přiznání velkého selhání, a že se v případě Panamy jedná o katastrofální znamení v boji proti vyhýbání se daňovým povinnostem. Naopak zastává názor, že by se seznam měl ještě rozšířit, a to i o země Evropské unie jako je Malta a britské zámořské oblasti. Další vlnu kritiky vyvolal i fakt, že oněch osm vyškrtnutých zemí, nezveřejnily, co konkrétně se zavázaly zlepšit. Těchto osm jurisdikcí tak bylo přesunuto na tzv. šedou listinu, k dalších 47 zemím, které se zavázaly ke změně daňových pravidel a dodržování norem Evropské unie o transparentnosti a spolupráci. V případě nedodržení těchto závazků se kterákoliv země z šedé listiny může ocitnout na té černé.

Na seznamu tak zůstalo devět jurisdikcí, tedy *„Americká Samoa, Bahrajn, Guam, Marshallovy ostrovy, Namibie, Palau, Svatá Lucie, Samoa a Trinidad a Tobago.“²³* Nicméně, v rámci tohoto seznamu došlo ještě k jedné změně na začátku března tohoto roku. Ze seznamu byly odstraněny ještě tři země, konkrétně Bahrajn, Svatá Lucie a Marshallovy ostrovy. Aktuálně tak zůstává na seznamu šest států: Americká Samoa, Guam, Namibie, Palau, Samoa a Trinidad a Tobago.²⁴

Někteří odborníci komentují zveřejňované seznamy daňových rájů, jako v případě seznamů vytvářených Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Mezinárodním měnovým fondem, s velkou kritikou. Vytýkají jim používání odlišných kritérií pro určování daňových rájů a také, že jejich výsledky jsou značně zpolitizované. Podle odhadů organizace Tax Justice Network a Mezinárodního měnového fondu by se každoročně navýšil příjem daní o zhruba

²⁰ Evropská unie sestavila černou listinu daňových rájů. Týden.cz, 5. XII. 2017.

https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/eu-sestavila-cernou-listinu-danovych-raj-u_457618.html

²¹ GUARASCIO, Francesco. European Union Removes Panama, Seven others from Tax-Haven Blacklist, Triggering Criticism. Reuters, 23. I. 2018. <https://www.reuters.com/article/us-eu-tax-blacklist/eu-removes-panama-seven-others-from-tax-haven-blacklist-triggering-criticism-idUSKBN1FC13K>

²² GUARASCIO, Francesco. European Union Removes Panama, Seven others from Tax-Haven Blacklist, Triggering Criticism. Reuters, 23. I. 2018. <https://www.reuters.com/article/us-eu-tax-blacklist/eu-removes-panama-seven-others-from-tax-haven-blacklist-triggering-criticism-idUSKBN1FC13K>

²³ Bahrain Set to be Removed from European Union tax haven list. Gulf Insider, 7. III. 2018.

<http://www.gulf-insider.com/bahrain-set-removed-eu-tax-haven-list/>

²⁴ NICKELSBURG, Robert. Companies Use These Countries to Reach Tax Havens. US News.com, 25. VII. 2017. <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2017-07-25/these-countries-are-conduits-for-the-worlds-largest-tax-havens>

500 až 650 miliard amerických dolarů, pokud by nadnárodní společnosti odváděly daně v zemích, kde vykonávají svojí hospodářskou činnost. Z toho by každoročně okolo 200 miliard mohlo jít na pomoc rozvojovým zemím, což je více než dostávají v rámci rozvojové pomoci. Index finančního tajemství skupiny Tax Justice Network, Oxamův seznam daňových rájů a Offshore-Intensity Ratio Jana Fichtnera z roku 2015 se zdají být tomto ohledu jako užitečnější.²⁵

Podle indexu finančního tajemství pro rok 2018, organizace Tax Justice Network, hodnotí neprůhlednost finančního systému dané země a s tím spojené lepší možnosti platit co nejmenší daně. Tato organizace zároveň upozornila, „... že *neplacení daní je jedním z hlavních problémů současného globalizovaného finančního světa. K tomu přispívá i uzavřenost finančních institucí jednotlivých států, jež umožňují ukrýt kapitál a zamlžit finanční toky.*“²⁶

Index finančního tajemství je vyhodnocován na základě dvaceti indikátorů. Jedná se například o daňové zákony, bankovní tajemství, zveřejňování firemního účetnictví, registry firem a nadací, zákon proti praní špinavých peněz či výměna informací mezi státy nebo mezinárodní právní spolupráce.²⁷ V čele žebříčku se umístilo jako první Švýcarsko, dále Spojené státy americké, Kajmanské ostrovy, Hongkong, Singapur, Lucembursko, Německo, Taiwan, Spojené arabské emiráty, a první desítku uzavírá ostrov Guernsey.

*„Organizace zdůraznila, že neprůhledné finanční toky tolerují ekonomicky vyspělé země, jako je Švýcarsko, Spojené státy americké, Německo, Lucembursko. Daňovými ráji tak nejsou pouze osamocené ostrovy kdesi v Karibiku. Boj proti daňovým únikům selhává, i když se situace postupně od roku 2009, kdy byl vydán první žebříček indexu finančního tajemství, zlepšuje.“*²⁸

Podle agentury Reuters se Švýcarsko snaží postupně bankovní tajemství ve své zemi uvolňovat prostřednictvím sdílení informací o majitelích bankovních účtů s daňovými úřady ostatních států. Švýcarská vláda zároveň „otevřela veřejnou debatu o zavedení opatření, které by donutilo převést anonymní akcie firem na akcie na jméno.“²⁹

1.6 Daňová optimalizace jako prosperující business

V souvislosti s daňovými ráji je nezbytné se krátce zmínit o společnostech, které si na daňových rájích, resp. na daňové optimalizaci založili předmět podnikání. Daňové režimy napříč světem jsou velmi rozmanité a díky tomu se výběr konkrétní lokality stává skutečně

²⁵ Kde nejlépe ukrýt majetek? Ve Švýcarsku a Spojených státech. Euro.cz, 31. I. 2018.
<https://www.euro.cz/byznys/kde-nejlepe-ukryt-majetek-svycarsko-spojene-staty-1392394>

²⁶ Kde nejlépe ukrýt majetek? Ve Švýcarsku a Spojených státech. Euro.cz, 31. I. 2018.
<https://www.euro.cz/byznys/kde-nejlepe-ukryt-majetek-svycarsko-spojene-staty-1392394>

²⁷ Kde nejlépe ukrýt majetek? Ve Švýcarsku a Spojených státech. Euro.cz, 31. I. 2018.
<https://www.euro.cz/byznys/kde-nejlepe-ukryt-majetek-svycarsko-spojene-staty-1392394>

²⁸ Kde nejlépe ukrýt majetek? Ve Švýcarsku a Spojených státech. Euro.cz, 31. I. 2018.
<https://www.euro.cz/byznys/kde-nejlepe-ukryt-majetek-svycarsko-spojene-staty-1392394>

²⁹ Kde nejlépe ukrýt majetek? Ve Švýcarsku a Spojených státech. Euro.cz, 31. I. 2018.
<https://www.euro.cz/byznys/kde-nejlepe-ukryt-majetek-svycarsko-spojene-staty-1392394>

širokým. Protože daně představují pouze jeden z nákladů v rámci podnikání, je snaha tento druh nákladů snížit co nejnižší, pro podnikatele naprosto přirozená. Této příležitosti se někteří chopili a založili společnosti poskytující právní a poradenské služby v rámci mezinárodní daňové optimalizace. Do jaké míry je jejich podnikání spojeno s přímou propagací jednotlivých států za účelem lákání zahraničních podnikatelů na jejich zvýhodněný daňový režim, je otázkou. Někteří podnikatelé a veřejnost obecně, díky podobným společnostem mohou nabýt dojmu, že *„placení daně z příjmů v České republice je dobrovolnou charitativní činností poplatníků, které se lze snadno zprostit založením jedné či několika virtuálních firem s anonymními vlastníky v ostrovních rájích a jejich řízením z české pracovny.“*³⁰

Tyto společnosti nabízejí služby v oblastech daní, účetnictví, auditu, právní ochrany majetku či transakčního poradenství.³¹

Dlužno dodat, že využívání jurisdikcí s daňově výhodným režimem a anonymními obchodními rejstříky nemusí mít primárně za cíl získat daňové výhody. *„Obchodní společnosti si zde jako majetkové trusty zakládají vlastníci podstupující při své práci vysoká rizika s cílem snížit nebezpečí ztráty majetku. V jiných případech může jít o zcela legální potřebu zachovat v anonymitě investora jako součást obchodního tajemství.“*³²

1.7 Česká republika jako daňový ráj

Oproti exotickým zemím, které jsou považovány za daňové ráje, se ty evropské mohou pyšnit především vyspělejším ekonomickým prostředím či politickou stabilitou, jako tomu je například u Švýcarska nebo Lucemburska.³³ Objevují se teorie, že by i Česká republika mohla naplňovat požadavky, aby se pro určité skupiny stala daňovým rájem. Velkým pro, by v případě České republiky mohla být i její poloha. *„Třeba z pohledu občana německé republiky, je Česko daňovým rájem pokud jde o jeho vlastní zdanění. Může se rozhodnout, zda 45 % v Německu, nebo 15 % v České republice. Je spousta německých občanů, kteří sem přesídlili, do Německa to nemají daleko a platí tu mnohem menší daně než v Německu.“*³⁴

Dalším příkladem, kdy by mi mohla Česká republika fungovat jako daňový ráj, je v případě odvodu daně z benzínu. Podobně jako tomu je v případě Švýcarska, které využívá toho, že není členem Evropské unie, může proto nastavit sazbu spotřební daně z benzínu nižší, než je minimum předepisované pro členské státy Evropské unie. Pro cizince cestující autem po Evropě je tedy pochopitelně výhodnější natankovat benzin ve Švýcarsku a zaplatit na daních

³⁰ SOJKA, Vlastimil. Mezinárodní zdanění příjmů: Smlouvy o zamezení dvojího zdanění a zákon o daních z příjmů; 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 233. ISBN 978-80-7478-035-6.

³¹ Profil společnosti. Apogeo. <http://www.apogeo.cz/profil-spolecnosti/>

³² SOJKA, Vlastimil. Mezinárodní zdanění příjmů: Smlouvy o zamezení dvojího zdanění a zákon o daních z příjmů; 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 233. ISBN 978-80-7478-035-6.

³³ BŘEŠŤAN, Robert. Obliba daňových rájů hned tak neskončí. V přepočtu jsou v nich triliony korun. Hlídací pes, 24. II. 2016.

<http://hlidacipes.org/obliba-danovych-rajů-hned-tak-neskonci-v-prepocetu-jsou-v-nich-triliony-korun>

³⁴ BŘEŠŤAN, Robert. Obliba daňových rájů hned tak neskončí. V přepočtu jsou v nich triliony korun. Hlídací pes, 24. II. 2016.

<http://hlidacipes.org/obliba-danovych-rajů-hned-tak-neskonci-v-prepocetu-jsou-v-nich-triliony-korun>

z benzínu podstatně méně, než kdy by tankoval benzin v Německu a zaplatil vysoké daně německé vládě. Takto mohou fungovat i země, které jsou členy Evropské unie, jako tomu je například u nejbohatšího z nich, Lucemburska. V Lucembursku mají nejnižší daně v rámci Evropské unie. I sazba daně z benzínu se blíží minimu. „*Díky tomu v Lucembursku tankují lidé z Německa, Francie i Belgie ku prospěchu rozpočtu lucemburského velkovévodství i jeho daňových poplatníků. Je lepší plnit si státní kasu penězi Němců a Francouzů a o to méně uvalovat na vlastní občany*“.³⁵

Obecně platí, že čím je menší země, tím větší je příležitost získat více peněz na nízkých daňových sazbách. V případě benzínu by toto pro Českou republiku mohlo platit právě i proto, že se v rámci Evropy jedná přirozenou dopravní cestu. „*Proto má Česká republika dobrý předpoklad k tomu chovat se jako daňový ráj v rámci možného a uvalovat podstatný kus daňového břemene na cizí státní příslušníky a o to méně uvalovat na vlastní občany*“.³⁶

1.8 Rozhovor s expertem na dané téma

Názor na daňové ráje a jejich využívání se různí. Za účelem zjištění, jak je vnímá česká veřejnost, respektive ti, kteří jejich existence využívají v rámci svého podnikání, jsem oslovila českého podnikatele XY, který již řadu let v rámci svého podnikání využívá služeb poradenských společností, které zajišťují komplexní daňovou optimalizaci.

Podle odhadů je firem využívajících daňové ráje okolo 3 %, s meziročním nárůstem 15-20 %, myslíte si, že by se mohlo toto číslo v budoucnu zvyšovat? Nemyslím si, že by se tohle číslo mělo nějak významně zvyšovat. Po revoluci nastal velký rozmach využívání daňových rájů. Doby Koženého, Mrázka, Krejčíře, už jsou prostě pryč. Také legislativa daňových rájů se změnila a dnes není až tak těžké dohledat finanční toky firem. Můžeme říct, že daňové ráje v dnešní době s ostatními jurisdikcemi víceméně spolupracují.

Týká se otázka spolupráce hospodářské kriminality? Ano, spolupráce v oblasti kriminality, včetně té hospodářské, je větší, než byla. Je to dáno snahami o integraci mezi státy.

Jaké jsou podle Vás hlavní důvody odvádění zisků do jiných jurisdikcí? Často to může být snaha skrýt svůj majetek, anonymizovat vlastníka. Ušetřit na daních už dávno není tím hlavním důvodem.

Jaký význam podle vás mají firmy, které nabízejí služby v rámci daňové optimalizace? Myslíte si, že by mohl jejich business více kvést? Tyto firmy reálně zprostředkovávají skrytí vlastníka. Takže zase jsme u toho, že motivem nejsou daně ale skrytí vlastníka a tím pádem majetku. Nějaký významný rozmach těchto firem bych neočekával.

Na základě uniklých dokumentů jako Panama Papers (2016) nebo nedávno Paradise Papers (2017) se ukazuje, že vládní boj proti tzv. daňovým rájům nepřináší výsledky. V čem

³⁵ Může být Česká republika daňovým rájem? Petr Mach, 21. IV. 2008.
<http://www.petrmach.cz/muze-byt-ceska-republika-danovym-rajem/>

³⁶ Může být Česká republika daňovým rájem? Petr Mach, 21. IV. 2008.
<http://www.petrmach.cz/muze-byt-ceska-republika-danovym-rajem/>

podle Vás dělají vlády chybu? Žádná země nepůjde proti žádné další zemi. Nikdy nepůjde otevřeně žádná země proti další, byť menší nebo větší. Prioritní pro všechny země tak nejsou peníze, respektive daně, o které Česká republika přichází ale dobré vztahy spolupráce mezi zeměmi. Takže se v podstatě o boj jako takový ani nejedná.

Poměrně efektivním nástrojem k zamezení mezinárodního dvojího zdanění jsou smlouvy o zamezení dvojího zdanění. Zdá se ale, že řadě Čechů to nestačí, a i přesto vyhledávají daňové ráje. Je to proto, že když mají možnost neplatit vůbec nebo úplné minimum daní, Češi toho rádi využijí? Cílem každého podnikatele je zbohatnout, ale zbohatnout legálně, aby se nemusel skrývat. Příležitost je ale někdy silnější a z poctivého podnikatele je rázem zloděj. Takže ano, každý může uklouznout, ale ve většině případů ho to stejně dožene. Když pak člověk má tu možnost a ukáže se, že mu leccos prochází, tak to zkouší tak dlouho, dokud ho neklepnou přes prsty. Paradoxně ho pak stojí daleko více peněz dát věci do pořádku v porovnání s tím, co získal.

Co by podle Vás stát (Česká republika) v tomto směru mohl udělat, aby měli podnikatelé menší tendenci přesouvat své zisky/majetky do jiných jurisdikcí? Úplně jednoduchou věc. Podívejme na Švýcarsko. Od politiky to začíná. Švýcarsko má sedm členů vlády. A prezident u nich je každý rok jiný a má jen úlohu reprezentovat zemi navenek. Švýcarsko se skládá z kantonů, každý má svoji vládu. Ale hlavně, kdo u nich má moc je lid. Lid rozhoduje ve veřejných referendech o otázkách vlády, přijetí zákonů atd. Proto je jejich ekonomika tak dobře nastartovaná. Většinu švýcarských domů vlastní soukromé subjekty a vlastníci ručí veškerým svým majetkem, a proto tam funguje model bank, jaký tam je. Jednou člověk šlápne vedle a končí. Dá se říci, že jsou v tomhle směru zodpovědnější.

Jaké jsou podle Vás současné trendy, co se výběru daňového ráje týká, jaké země „frčí“ a proč? Frčí například země jako je Lucembursko, Švýcarsko, Monako. Jsou to země, které mají co nabídnout vzhledem k jejich ekonomické vyspělosti. Seychely jsou přežitek a dneska se pozornost koncentruje na vyspělejší země.

Daňové ráje nabízejí zahraničním společnostem ochranu soukromí a anonymitu, ochranu majetku společnosti a jednotlivců a minimální zásah ze strany úřadů. Každoročně Češi umísťují do daňových rájů několik tisíc společností. Jaký je podle Vás jejich nejčastější motiv? Ano, skrytí majetku, identity vlastníka jsou nejčastější motivy. Není prioritou daňový únik jako tomu bylo dřív.

Když se řekne „daňový ráj“, mnoha lidem se vybaví vzdálené exotické země jako Panama či Belize. Faktem ale je, že i Evropa má své daňové ráje, mezi které se všeobecně řadí Švýcarsko, Lucembursko, Lichtenštejnsko, ostrov Jersey a mnoho dalších. Evropské „daňové ráje“ oproti většině exotických zemí nabízejí vyspělejší prostředí, větší politickou stabilitu či dohody o ochraně investic. Mohla by podle vás Česká republika naplňovat znaky pro to, aby sama byla daňovým rájem, vzhledem k její strategické poloze, vyšší daňové sazby ve srovnání se sousedními zeměmi (např. Německem) nebo zejména v případě odvodu daně z benzínu? Určitě ne. Komunismus nás hodně zbrzdil. Nedokážeme nabídnout těmto subjektům nějakou stabilitu. Zde se až po revoluci začala vyvíjet ekonomika. Navzdory tomu, že by teoreticky naše republika mohla naplňovat znaky toho, aby byla

daňovým rájem, stále ostatní země pochybují o ní jako o stabilní zemi jako takové, vzhledem k její historii. Dále je to utopie i vzhledem ke členství v Evropské unii.

1.8.1 Shrnutí

Na základě poskytnutého rozhovoru bylo možné porovnat, do jaké míry se teoretické poznatky odrážejí v praktické rovině při využívání společností zajišťujících poradenské a právní služby v oblasti daňové optimalizace. Respondent potvrdil, že jedním z účelů využívání daňových rájů je snaha o ukrytí majetku, potažmo o jeho ochranu před státním dosahem, jak o tom hovoří někteří odborníci. Obdobně si stojí i snaha o anonymitu vlastníka majetku, která je rovněž jedním z prioritních účelů využívání daňových rájů. Dalším zajímavým poznatkem plynoucím z poskytnutého rozhovoru, je fakt, že daňové ráje v současné době vsázejí na vzájemnou spolupráci. Snahou jednotlivých zemí tedy není jít proti sobě navzájem ale do určité míry kooperovat. Tuto skutečnosti potvrzuje i zmínka o postupné snaze Švýcarska, jakožto země, která se pravidelně umísťuje na předních příčkách seznamů daňových rájů, o sdílení informací o majitelích tamních bankovních účtů a také o veřejnou debatu o zavedení opatření, která by nově nahrazovala anonymní akcie firem za akcie na jméno. Z pohledu mého respondenta se jako ideální daňové ráje pro skrytí majetku jeví stabilní a ekonomicky vyspělé země, právě jako je Švýcarsko, Lucembursko či Monako. Respondent rovněž zavrhl teorii o tom, že by se i Česká republika mohla sama stát daňovým rájem. Jako stěžejní důvody uvedl nedostatečnou důvěru ostatních zemí ve stabilitu naší země vzhledem ke komunistickému režimu, který zde panoval, a rovněž také členství v Evropské unii, které možnosti stát se daňovým rájem silně limituje.

2. Porušování práv k duševnímu vlastnictví

2.1 Práva k duševnímu vlastnictví a právo autorské

Abychom dokázali pochopit, jaký je rozdíl mezi těmito dvěma oblastmi práv, je nutné nejprve objasnit pojem právo duševního vlastnictví. „*Vnitrostátní a mezinárodní právní předpisy a úmluvy považují výsledek duševního úsilí osob za právo k duševnímu vlastnictví. Práva k duševnímu vlastnictví představují prostředek ochrany některých nehmotných aktiv společnosti.*“³⁷

Skupinu práv k duševnímu vlastnictví lze rozdělit do dvou hlavních kategorií:

- **průmyslové vlastnictví;**
- **autorská práva a s nimi související práva.**

V průmyslovém vlastnictví se dále jedná o problematiku patentů, průmyslových vzorů a ochranných známek. V rámci této kategorie se ve své studii později zmíním pouze o internetových doménách, které představují zajímavou a neprobádanou oblast, mající z hlediska ochrany práv k duševnímu vlastnictví význam.³⁸

„*Autorské právo se vztahuje na originální literární, hudební či umělecká díla. Patří mezi ně počítačový software, výkresy, mapy, grafy či plány, fotografie a filmy, architektonická díla, sochy, zvukové záznamy, televizní a rozhlasové vysílání atd.*“³⁹

Práva s autorským právem související se zcela logicky vztahují k dílům, chráněným autorským právem, jejichž účelem je rovněž poskytovat ochranu, byť mnohdy kratšího trvání a více omezenou. „*Týkají se celé řady práv, která byla odvozena od principů autorského práva a udělují se např. výkonným umělcům, producentům zvukových záznamů, vysílacím společnostem (práva k rozhlasovým a televizním pořadům) a tvůrcům či majitelům databází.*“⁴⁰

Na autorská práva lze pohlížet ve dvou rovinách. Na jedné straně na ně lze pohlížet jako na práva **majetková**, která pro samotného autora přináší výhodu v podobě kontroly nad způsobem užívání jeho literárního, uměleckého či vědeckého díla. Autor má tedy přehled například o pořizování kopií, dále jejich veřejné vydávání, vysílání či použití díla na internetu. Z hlediska tohoto pohledu na autorské právo nelze opominout ekonomickou odměnu autorovi, která se s užíváním jeho díla neodmyslitelně pojí. Z druhého pohledu lze na

³⁷ Duševní vlastnictví: Příručka osvědčených postupů. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, s. 8. ISBN 978-80-7282-084-9. http://www.upv.cz/dms/pdf_dokumenty/ippv/web_dusevni_vlastnictvi.pdf

³⁸ Duševní vlastnictví: Příručka osvědčených postupů. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, s. 8. ISBN 978-80-7282-084-9. http://www.upv.cz/dms/pdf_dokumenty/ippv/web_dusevni_vlastnictvi.pdf

³⁹ Duševní vlastnictví: Příručka osvědčených postupů. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, s. 11. ISBN 978-80-7282-084-9. http://www.upv.cz/dms/pdf_dokumenty/ippv/web_dusevni_vlastnictvi.pdf

⁴⁰ Duševní vlastnictví: Příručka osvědčených postupů. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, s. 11. ISBN 978-80-7282-084-9. http://www.upv.cz/dms/pdf_dokumenty/ippv/web_dusevni_vlastnictvi.pdf

autorská práva pohlížet jako na práva **osobnostní**. Jedná se tedy o právo autora být uveden jako tvůrce díla a vznášet námitky proti deformování či komolení díla.⁴¹

2.2 Problematika ochrany autorských práv

S pojmem autorské právo se jistě setkal již každý z nás. V poslední době tato oblast práva prošla poměrně značným mediálním zviditelněním. Je to dáno ve velké míře tím, že hybnou silou v prostředí autorského práva se stal internet, a s ním spojená nová média. S rozvojem informačních technologií, a tedy internetu, se rovněž vyvíjí a vznikají nové způsoby užívání děl, která jsou předmětem ochrany autorských práv. Pochopitelně se jedná i o způsoby, které nejsou zcela legální a vyžadují zásah ze strany orgánů ochrany práv k duševnímu vlastnictví a iniciují přímou potřebu regulace těchto práv a také možností jejich vymáhání. Vzhledem k teritoriální neomezenosti internetu se jedná o výzvu v globálním měřítku. Proto si ochrana autorských práv ve vztahu k informačním technologiím, koncentrujícím se především na internetovém prostředí, získává stále větší pozornost nejen na národní úrovni, ale hlavně také rámci mezinárodních struktur.

Přestože internet v posledních desetiletích významně ovlivnil autorské právo jako takové, nebylo tomu tak vždy. V minulých dobách, kdy internet ještě neexistoval, mělo autorské právo a jeho ochrana jinou podobu. Následující kapitola poskytuje stručný výťah z historie autorského práva a umožňuje nahlédnout do jeho jinak obsáhlého vývoje.

2.3 Historický vývoj autorských práv

Prvopočátky toho, co by se mohlo považovat za základy autorského práva lze vidět již ve starověkém Egyptě, kde stavitelé pyramid používali různé značky pro odlišení stavbařských škol.⁴²

Je jasné, že již v dobách Antiky vznikala díla hudební, literární nebo třeba výtvarná, nicméně ochrana práv autora ve vztahu k dílu byla velmi slabá. „*Fakticky byli autoři oprávněni k podání pouze vlastnické žaloby ve vztahu k rukopisu díla jako věci a žaloby, jíž se domáhali cti, zavdalo-li k tomu příčinu užití díla jiným subjektem.*“⁴³

Zjednodušeně můžeme říci, že odkoupením díla jiným subjektem, pro autora znamenalo navždy ztrátu jakýchkoliv práv k dílu. Vynalezení knihtisku Johanem Gutenbergem znamenalo velký převrat pro společnost ve všech možných oblastech, právem nevyjímaje. V tehdejších dobách představovaly prameny vydavatelských a autorských práv tzv. výsady, individuálně udělená privilegia.

Rysy moderního autorského práva jako takového však lze vidět o mnoho let později, a to v roce 1709, „*kdy byl vydán britský zákon královny Anny (Statute of Anne) – první autorský*

⁴¹ Duševní vlastnictví: Příručka osvědčených postupů. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, s. 15. ISBN 978-80-7282-084-9. http://www.upv.cz/dms/pdf_dokumenty/ippv/web_dusevni_vlastnictvi.pdf

⁴² BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

⁴³ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. Informácie Slovenskej komory architektov, 15. IV. 2015. <http://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

zákon, který přenesl těžiště ochrany od vydavatelů k autorům a zajistil ochranu státem, resp. soudem. Tento zákon využil starší princip registrace práva na kopírování díla (Copyright), zavedený původně jako nástroj cenzury za Jindřicha VIII. (cenzura proti dovozu knih kritizujících krále za jeho nakládání s manželkami a spory s církví).“⁴⁴

Původně tak autorské právo nebylo chápáno jako nástroj k ochraně tvůrčí činnosti autora, ale jako nástroj pro cenzuru.

„Z dnešního pohledu je už možné říct, že vývoj autorského práva v Anglii byl v porovnání s ostatním světem neuvěřitelně progresivní, a to zejména z toho důvodu, že anglické zákonodárství předstihlo všechny jiné země o celé jedno století. Ve Francii byl například podobný zákon, který chránil autorská práva týkající se dramatických a hudebních děl, přijat až v roce 1791, a další, o vlastnickém právu autorů slovesných děl, hudebních skladatelů, malířů a kresličů, až v roce 1793.“⁴⁵

Skutečně přelomový pro autorské právo byl rok 1886, který se pojí s přijetím Bernské úmluvy o ochraně děl literárních a uměleckých. Tato úmluva zavedla princip neformálnosti vzniku ochrany autorských děl.

O devět let později vypracoval Otto Gierke ve svém díle *Deutsches Privatrecht* nejvšeobecněji přijímanou verzi osobního pojetí autorských práv. Jeho teorie nejvíce odpovídala zájmům samotných autorů, jejichž právo podle něj bylo nepřevoditelné. Převoditelnost práva spočívala pouze ve smyslu užití díla.

Vznik autorského práva v Čechách zdaleka nemá tak dlouhé trvání. Pojem práva duševního vlastnictví a duševní vlastnictví se na našem území začíná hojněji používat až po roce 1989.

„Za první autorskoprávně relevantní normu na našem území se považuje císařský patent číslo 992 z října roku 1846, který poprvé stanovil zásady ochrany děl literárních, hudebních a výtvarných umění proti neoprávněnému mechanickému rozmnožování, u děl dramatických a hudebních navíc postihoval neoprávněné veřejné provozování díla.“⁴⁶ Tento patent se dočkal v průběhu doby několika novelizací.

Padesátá léta 20. století byla pro tuzemské právo ve znamení velkých změn, které vznikly jako důsledek společenskopolitických obměn. Po přijetí nového občanského zákoníku s ním bylo nutné sladit i právo autorské. Proto byl přijat nový zákon o právu autorském.

Šedesátá léta se opět nesla ve znamení velkých změn v oblasti práva. Byl přijat nový občanský zákoník a poté také zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých. Navzdory tomu, že jednalo o normu vcelku progresivní, byla protkána

---

⁴⁴ BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

⁴⁵ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. Informácie Slovenskej komory architektov, 15. IV. 2015. <http://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

⁴⁶ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. Informácie Slovenskej komory architektov, 15. IV. 2015. <http://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

socialismem a řada jejích ustanovení zvýhodňovala úlohu státu při nakládání s dílem a způsobem jeho užití. Zákon rovněž prošel řadou novelizací.

V roce 1990 byla autorskoprávní ochrana rozšířena na některé počítačové programy a rok 1993 do této normy vnesl nový přístup k postavení kulturních fondů.

„V roce 1995 pak nepřímou novelou došlo k upravení práva na odměnu související s nenahranými nosiči záznamů, která nahrazuje příjem ušlý nositelům práv v důsledku zákonné výjimky k bezplatnému pořízení kopie již uveřejněného díla pro vlastní potřebu uživatele. Podmínkou vzniku práva na tuto odměnu se stalo nejen vyrobení, ale i uveřejnění uvedeného snímku jeho výrobcem. Dále norma nově upravovala právo na odměnu autorům, jejichž díla lze rozmnožovat pro osobní potřebu uživatelů na podkladě tiskovin pomocí kopírovacích přístrojů. Takzvaná reprodukční práva u nás do té doby nebyla zajišťována ochrannými organizacemi a ani nebyl řešen systém náhradních odměn za ušlý příjem autorům, přestože bylo zjevné, že takové právo by nemohlo být autorem vykonáváno samostatně.“⁴⁷

Další rozvoj počítačů se odrazil v následující novelizaci autorského zákona v roce 1996, kdy byla posílena ochrana počítačových programů. Počítačový program byl nyní považován za literární dílo, v případě naplnění znaků autorského díla. Jejich kopírování tak bylo ze zákona zakázáno.⁴⁸

2.4 Institut kolektivní správa práv

Autor díla vykonává autorské právo sám. Jsou ale případy, kdy je to téměř nemožné. Proto pro větší praktičnost a účelnost je pro autorské právo typická tzv. kolektivní správa práv. Jejím „účelem je účinné zastupování nositelů práv a uzavírání licenčních smluv jejich jménem, jakož i vybírání licenčních odměn a kontrola užívání chráněných děl, výkonů a záznamů.“⁴⁹

Kolektivní správa práv v podstatě představuje zastupování většího počtu nositelů práv, které je k jejich společnému prospěchu. Týká se zastupování při výkonu určitých majetkových práv. Nejedná se však o podnikatelskou aktivitu.⁵⁰ Existují tři typy kolektivní správy práv:

Povinná – zákon zde ukládá povinnost kolektivní správy práv. Není zde tedy jiná možnost (např. u kabelových přenosů).

Dobrovolná – znamená pro autora možnost výběru, zda se nechat zastoupit kolektivním správcem nebo zda za sebe budou jednat individuálně.

⁴⁷ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. Informácie Slovenskej komory architektov, 15. IV. 2015. <http://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

⁴⁸ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. Informácie Slovenskej komory architektov, 15. IV. 2015. <http://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

⁴⁹ BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

⁵⁰ JEŽEK, Jiří a kolektiv. Prosazování práv z duševního vlastnictví. Hewlett Packard Invent; Duševní vlastnictví, 2003. s. 32. <http://www.dusevnivlastnictvi.cz/images/dokumenty/prosazovanipravdusevnivlastnictvi>

Domnělá – uplatňuje se v případě, „*kdy zákon stanoví, že kolektivní správce práv jedná nejen za zastupované nositele práv, ale také za všechny nezastupované, ledaže to vyloučí účinky hromadné smlouvy.*“⁵¹

2.5 Principy autorských práv

Ochrana autorského práva stojí na šesti následujících principech:

2.5.1 Teritorialita

Zásada teritoriality znamená, že autorská práva, která vznikla na území daného státu, se řídí právními předpisy tohoto státu. A to i za předpokladu, kdy by subjekty v rámci autorskoprávních vztahů měli své sídlo, bydliště mimo území daného státu. „*To se týká všech prvků autorskoprávního vztahu, ať už jde o jeho předmět, subjekty, vznik, zánik nebo obsah těchto práv. Autorské právo tedy nemá exteritoriální působnost.*“⁵²

2.5.2 Absolutní výlučná ochrana

Autorské právo je právo absolutní a jako takové působí vůči všem.

2.5.3 Neformálnost vzniku ochrany

Tímto se autorské právo liší od průmyslových práv, kde je zapotřebí formálního úkonu k tomu, aby právo vzniklo. U autorských práv tomu tak není, vznikají neformálně, tedy není zapotřebí žádného formálního úkonu. Autorské právo vzniká automaticky v momentě vytvoření díla autorem. *Autor nemusí podávat přihlášku k žádnému úřadu, nemusí platit žádný poplatek, nemusí čekat na výsledek řízení o zápisu do rejstříku.* Výhodou oproti průmyslovým právům tedy je, že vznik ochrany je jednodušší a levnější. V případě sporu o autorství však chybí tento formální a jednoznačný důkaz o autorství v podobě zápisu práva do jakéhokoliv veřejného rejstříku. Autor je tedy odkázán na podpůrné důkazy. To naopak představuje pro autora značnou nevýhodu.⁵³

2.5.4 Nepřevoditelnost

Autorské právo je nepřevoditelné, tedy autor nemůže toto právo převést na třetí osobu. Autorství je tak spjata výhradně s osobou autora. Autor se nemůže autorství vzdát, nemůže svá práva nikomu prodat ani darovat. To platí i v případě tzv. vykupování práv. I tak zůstává autor nadále autorem. V tomto smyslu jsou nepřevoditelná osobnostní i majetková práva.⁵⁴

---

⁵¹ BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

⁵² JEŽEK, Jiří a kolektiv. Prosazování práv z duševního vlastnictví. Hewlett Packard Invent; Duševní vlastnictví, 2003. s. 32. <http://www.dusevnivlastnictvi.cz/images/dokumenty/prosazovanipravdusevnivlastnictvi>

⁵³ BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

⁵⁴ BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

2.5.5 Časové omezení (u majetkových práv)

Další princip přiznává autorovi díla omezenou dobu ochrany autorského práva. Ochrana trvá po dobu života autora a sedmdesát let po jeho smrti u majetkových práv. U práv osobnostních práv je jeho dílo chráněno během autorova života.

2.5.6 Ochrana formy (nikoliv obsahu)

Patrně asi nejdůležitějším znakem a taky nejpodstatnějším rozdílem oproti průmyslovým právům je ochrana formy. Ochrana autorského práva se nevztahuje na obsah (myšlenky, význam, nápad apod.) ale na vnější formu provedení. Je důležité pochopit, že „*autorské právo chrání pouze konkrétní vyjádření, přičemž odlišné vyjádření stejných myšlenek není porušením autorského práva, ale novým vyjádřením, tedy novým autorským dílem.*“ Oběma dílům by v tomto případě náležel stejný rozsah ochrany. Ochrana formy se vztahuje na zpracování díla, tedy na jeho úpravu. Nejedná se o nové vyjádření, nýbrž přetvoření díla, a proto je zapotřebí souhlasu autora původního díla.⁵⁵

2.6 Internet jako efektivní nástroj ke zpřístupňování děl

Existence internetu vnesla do prostředí autorského práva a jeho ochrany zcela nový pohled na tuto problematiku. Jeho prostřednictvím je uživatelům internetu, tedy potenciálním příjemcům děl, umožněno snadno, rychle a mnohdy bezplatně odebírat tyto výsledky tvůrčí činnosti autora bez jeho souhlasu. Z velké části případů se tedy jedná o nelegální způsob zpřístupňování děl. Rozmach sdílení děl v rámci tzv. peer to peer (někdy také p2p) sítí je již dlouhodobě fenoménem, který mnohé autory zvedá ze židle. Na podobných serverech je dnes možné nalézt prakticky vše, od kopií nejnovějších hudebních nahrávek, často veřejnosti ještě nezpřístupněnými, až po softwarové produkty různého typu renomovaných značek. Internet tak představil nový trend v porušování autorského práva a zároveň také velkou výzvu pro subjekty jeho ochrany. Soudní spory okolo takto zpřístupňovaných dílech mají již řadu let značnou pozornost jak samotných autorů, právníků působících v oblasti ochrany duševního práva, tak příjemců těchto děl a uživatelů internetu vůbec.

Problém online pirátství se však netýká pouze sítí peer-to-peer, ale ještě mnoha dalších forem zprostředkovávání filmů, videí či hudby na internetu. Můžeme například jmenovat tzv. filehostingové servery, Video Index Sites, Warez fóra a blogy, FTP servery, komunitní a akademické sítě, obaly a titulky, UGC (User generated content), Streaming či Webcasting.⁵⁶

Z hlediska přímé odpovědnosti koncových uživatelů děl je lhostejné, jakým způsobem jsou data zpřístupňována, a tedy dále rozmnožována. Není významné, jestli jsou data zpřístupňována na stálém, snadno identifikovatelném serveru nebo prostřednictvím domácího počítače s využitím speciálního programu ke sdílení obsahu. Samotné posouzení jednotlivých způsobů užití díla v těchto systémech není hlavním problémem. Problém představuje vymahatelnost nároků plynoucích z porušení příslušných autorskoprávních

⁵⁵ BENEŠ, Marek. Autorské právo. Patent na rozum. <http://patentnarozum.eu/lekce/autorske-pravo>

⁵⁶ Aktuální trendy audiovizuálního pirátství. Česká protipirátská unie, 2014.

<https://www.cpufilm.cz/stories.html>

norem těmito zneužitími. Důvodem je mnohdy skoro ideální anonymita nebo natolik velká roztržitost poskytovaného obsahu, že nemá příliš smysl zasahovat proti jednotlivým uživatelům těchto sítí.⁵⁷

2.7 Internetové pirátství ve světě

Zdá se, že současným trendem ve světě je postupný pokles návštěv pirátských sítí, a to hlavně díky streamingovým⁵⁸ službám jako jsou Netflix a Spotify nabízející levný a pohodlný způsob přístupu k filmům a hudbě na internetu. Podle společnosti Muso, zabývající se vytvářením anti-pirátských technologií, došlo v roce 2016 k 6% poklesu počtu návštěv pirátských sítí. To se jeví jako poměrně příznivý výsledek. Společnost Muso tuto tendenci dává do souvislosti s využíváním streamingových webů pouze za předpokladu, že tyto služby budou v zemích k dispozici za příznivou cenu pro místní obyvatele. Stejná společnost sestavila žebříček zemí, které mají nejvíce návštěv pirátských sítí. Z našeho pohledu se tak jedná o země, které si v rámci ochrany autorských děl na internetu nestojí příliš dobře.⁵⁹

První místo v žebříčku obsadilo Bělorusko, dále se umístily státy jako Litva, Gruzie, Ukrajina, Lotyšsko, Rumunsko, Polsko, Estonsko, Singapur a první desítku uzavírá Izrael. Při pohledu na tento seznam by se dalo říci, že se jedná o státy, jejichž obyvatelé disponují nižšími příjmy, a to je také důvod pro jejich častější návštěvy těchto nelegálních webů. To ovšem neplatí o Singapuru, který představuje čtvrté nejbohatší město na světě, a i přesto se ocitl na deváté pozici mezi mnohem chudšími zeměmi, jako jsou Rumunsko, Bělorusko nebo Ukrajina.

Proč mají první příčky seznamu takovouto podobu, si lze vysvětlovat následovně. Streamingová služba Spotify není v některých zemích dostupná, mezi těmito zeměmi se nachází právě i Bělorusko, Gruzie či Ukrajina. Výhodou Netflixu je jeho celosvětová dostupnost, vyjma čtyř států. Problém u využívání služby Netflix spočívá v něčem jiném. Společnost Netflix neupravuje ceny za své služby podle lokálních trhů. Fakticky to například znamená, že cena za služby, kterou musí uživatel zaplatit v Kyjevě, je stejná jako cena v Paříži či Frankfurtu, což jsou ovšem mnohem bohatší lokality ve srovnání s Ukrajinou. Tato teze však nevysvětluje, proč se na seznamu ocitl i Singapur, pro jehož obyvatele by neměla být cena za služby Netflixu, problém. Průzkum společnosti Sycamore Research z roku 2014 poukázal, že sedm z deseti mladých obyvatel Singapuru ve věku 16 až 24 let přiznalo, že aktivně stahuje nelegální obsah v podobě filmů, televizních pořadů či hudby. Šest z deseti dospělých žijících v Singapuru připustilo, že pirátské servery využívali již v minulosti. „V roce 2014 Singapur zavedl zákony o autorských právech, které umožnily držitelům práv požádat poskytovatele internetových služeb o blokování webových stránek, v nichž se nachází pirátský materiál.“⁶⁰ Proč se tedy ocitl Singapur na tomto seznamu, o tom lze jen spekulovat.⁶¹

⁵⁷ JEŽEK, Jiří a kolektiv. Prosazování práv z duševního vlastnictví. Hewlett Packard Invent; Duševní vlastnictví, 2003. s. 32. <http://www.dusevniivlastnictvi.cz/images/dokumenty/prosazovanipravdusevniivlastnictvi>

⁵⁸ Streaming je technologií přenosu audiovizuálního materiálu mezi zdrojem a koncovým uživatelem.

⁵⁹ WONG, Joon Ian. One of the world's wealthiest countries is also one of its biggest online pirates. Quartz, 3. V. 2017.

<https://qz.com/974586/one-of-the-worlds-wealthiest-countries-is-also-one-of-its-biggest-online-pirates-nflix/>

⁶⁰ WONG, Joon Ian. One of the world's wealthiest countries is also one of its biggest online pirates. Quartz, 3. V. 2017.

<https://qz.com/974586/one-of-the-worlds-wealthiest-countries-is-also-one-of-its-biggest-online-pirates-nflix/>

2.8 Internetová doména a její spojitost s právem k duševnímu vlastnictví

Internetové prostředí, a tedy ani pirátství na internetu, by nemohlo probíhat bez existence tzv. internetových domén. Setkal se s ní každý z nás, ať už jako držitel či jako její uživatel. Z podnikatelského hlediska se jedná o jistou část duševního vlastnictví podnikatele, kterou je rovněž zapotřebí určitým způsobem právně ošetřit, respektive ochránit. Co to ale z právního pohledu internetová doména vlastně je? „*Obecně řečeno, jedná se o způsob/druh označení, konkrétně označení internetových stránek.*“⁶² Ochranu internetové domény lze zajistit pomocí označení jako je ochranná známka nebo obchodní firma tam, kde praxe ochrany internetových domén nestačí. „*Často se diskutuje o tzv. hierarchii domén, obvykle se hovoří o doménách prvního, druhého a třetího stupně (řádu, úrovně), např. doména „.cz“, doména „svět.cz“ a doména „celý.svět.cz“. Domény nejvyššího stupně se neudělují individuálním subjektům, jsou určeny pouze k rozlišení státu či skupiny subjektů, např. domény „.uk“, „.int“, „.org“. Domény druhého stupně registrují k tomu určení registrátoři. Domény třetího a dalšího stupně si může libovolně zřídit vlastník domény druhého stupně a není třeba je nikde registrovat.*“⁶³

Z hlediska národních domén se stává zajímavých problém tzv. zkracovačů URL adres. Příkladem může být světově proslulý zkracovač URL adres Bit.ly, kde.ly je kód země nejvyšší úrovně pro Libyi. Výsledkem konfliktu bylo v roce 2011 přesměrování adresy bit.ly na bitly.com, pod kterou společnost nadále funguje. Z tohoto lze odvodit, že se určitým způsobem jednalo o narušení práv duševního vlastnictví Libye.⁶⁴ Z tuzemského prostředí lze uvést příklad týkající se obdobného problému, kterým je server pro sdílení souborů ulož.to, který podobným způsobem narušuje práva k duševnímu vlastnictví státu Tonga.

2.9 Posuzování stavu ochrany práv k duševnímu vlastnictví na mezinárodní úrovni

V dubnu roku 2017 vydala americká administrativa každoroční zprávu – tzv. Watch List. Ten celosvětově hodnotí stav ochrany a vymáhání práv k duševnímu vlastnictví za uplynulý rok.

Úřad obchodního zmocněnce Spojených států amerických (USTR) každoročně vydává zprávu monitorující ochranu a vymáhání práv k duševnímu vlastnictví ve světě. *Zpráva obsahuje seznam zemí, ve kterých dochází k značnému porušování těchto práv nebo není nastavena adekvátní úroveň jejich ochrany. Jsou zde zařazeny rovněž země, které nedosáhly ve sledovaném období dostatečného pokroku. Mezi oblasti, které jsou podrobeny zkoumání, patří nejen úroveň ochrany konkrétních aspektů duševního vlastnictví, jako např. autorské*

---

⁶¹ WONG, Joon Ian. One of the world's wealthiest countries is also one of its biggest online pirates. Quartz, 3. V. 2017.

<https://qz.com/974586/one-of-the-worlds-wealthiest-countries-is-also-one-of-its-biggest-online-pirates-nflx/>

⁶² HRABÁKOVÁ, Markéta a Vít HORÁČEK. Ochrana doménových jmen. Eprávo.cz, 13. IX. 2005.

<https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-domenovych-jmen-35871.html>

⁶³ HRABÁKOVÁ, Markéta a Vít HORÁČEK. Ochrana doménových jmen. Eprávo.cz, 13. IX. 2005

[. https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-domenovych-jmen-35871.html](https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-domenovych-jmen-35871.html)

⁶⁴ Bitly. Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Bitly>

právo nebo obchodní tajemství. Předmětem sledování je také legislativa v oblasti vymáhání duševního vlastnictví.⁶⁵

K čemu je tzv. Watch List užitečný? Může hrát poměrně významnou vypovídající úlohu v rámci zahraničních investic a je důležitým signálem pro zahraniční investory o image dané země. Zařazení země na Watch List může být rovněž důvodem k odebrání amerického systému všeobecných celních preferencí (Generalized System of Preferences; GSP).⁶⁶

2.9.1 Země vykazující značné rezervy v rámci ochrany práv k duševnímu vlastnictví

Na základě podnětů amerických investorů bylo za zmiňované období zkoumáno přes 100 zemí; na seznamu (Watch Listu) se jich umístilo celkem 34.

Výrazné nedostatky v oblasti ochrany a vymáhání práv duševního vlastnictví byly zaznamenány celkem u 11 z těchto zemí, které se umístily na tzv. prioritním seznamu (tzv. Priority Watch List).⁶⁷ Na Priority Watch Listu se ocitly následující země:

Alžírsko, Argentina, Chile, Čínská lidová republika, Indie, Indonésie, Kuvajt, Ruská federace, Thajsko, Ukrajina a Venezuela.

U těchto jedenácti zemí ve sledovaném období nenastala žádná změna a všechny země svoje setrvání v této kategorii opětovně potvrdily. Dalším důvodem pro jejich zařazení na seznam byla nedostatečná legislativa v oblasti vymáhání práv k duševnímu vlastnictví a dále také neuspokojivé potírání nelegálního jednání proti těmto právům státními orgány.⁶⁸

Zjednodušeně by se dalo říci, že přístup k ochraně práv k duševnímu vlastnictví je u těchto zemí silně pasivní a dodržování těchto práv není pro státní orgány těchto zemí prioritní záležitostí.

Další posuzované země, u kterých byly zjištěny nedostatky menšího rozsahu, jsou následující: Bolívie, Brazílie, Bulharsko, Dominikánská republika, Ekvádor, Egypt, Guatemala,

---

⁶⁵ Watch List 2017 – Česká republika opětovně potvrdila dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 17. V. 2017. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/ochrana-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi/watch-list-2017---ceska-republika-opetovne-potvrdila-dobrou-uroven-ochrany-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi---228632/>

⁶⁶ Watch List 2017 – Česká republika opětovně potvrdila dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 17. V. 2017. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/ochrana-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi/watch-list-2017---ceska-republika-opetovne-potvrdila-dobrou-uroven-ochrany-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi---228632/>

⁶⁷ Watch List 2017 – Česká republika opětovně potvrdila dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 17. V. 2017. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/ochrana-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi/watch-list-2017---ceska-republika-opetovne-potvrdila-dobrou-uroven-ochrany-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi---228632/>

⁶⁸ Watch List 2017 – Česká republika opětovně potvrdila dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 17. V. 2017. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/ochrana-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi/watch-list-2017---ceska-republika-opetovne-potvrdila-dobrou-uroven-ochrany-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi---228632/>

Jamajka, Kanada, Kolumbie, Kostarika, Libanon, Mexiko, Pákistán, Peru, Rumunsko, Řecko, Švýcarsko, Turecko, Turkmenistán, Uzbekistán a Vietnam.

Zajímavé je, že se na seznamu ocitly státy mající jinak vysokou ochranu práv k duševnímu vlastnictví, jako je například Švýcarsko. Důvodem pro zařazení Švýcarska na seznam byla dle úřadu nedostatečná ochrana autorského práva v digitálním prostředí. Pozornost zasluhuje i setrvávání Kanady na seznamu, jejímž důvodem pro zařazení je stále neuspokojivá ochrana duševního vlastnictví v celních záležitostech.

Ze států Evropské unie se ve zprávě objevily Bulharsko a Rumunsko, u nichž se rozmohlo internetové pirátství. Jeho nedostatečné potírání státními orgány bylo důvodem pro zařazení na seznam.

Česká republika si naopak udržela dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Naposledy se na seznamu objevila v roce 2009, a to kvůli velkým množstvím padělků objevujících se v tržištích na hranicích s Německem a Rakouskem. Dalo by se říci, že Česká republika si vzala tuto výtku k srdci a díky spolupráci orgánů státní správy se jí situaci podařilo výrazně zlepšit a od té doby se na seznamu neobjevila.

Opakované nezařazení České republiky na Watch List lze brát jako jasný pozitivní signál o vysoké úrovni ochrany a vymáhání práv duševního vlastnictví, je však zapotřebí i nadále vyvíjet úsilí ke zlepšování této ochrany v souladu s aktuálními trendy a výzvami.⁶⁹

Na Watch Listu pro rok 2017 byla Česká republika okrajově zmíněna ve spojitosti s nedostatečnou transparentností a předvídatelností, která negativně ovlivňuje přístup na trh v oblasti farmaceutik. Tak tomu bylo i v předchozím seznamu.⁷⁰

2.10 Rozhovor s experty na dané téma

V rámci práva k duševnímu vlastnictví se objevuje značná roztržičnost, kde na jedné straně autorské právo spadá pod agendu Ministerstva kultury, a na straně druhé, je porušování autorských práv na internetu, především sdílení audiovizuálního obsahu, agendou České protipirátské unie. Poznatky ze současné praxe mi proto poskytly dvě odbornice, zástupkyně vedoucího samostatného oddělení autorského práva Ministerstva kultury, JUDr. Adéla Faladová (AF) a ředitelka České protipirátské unie, Markéta Prchalová (MP).

Internet, skvělý vynález, který proměnil lidské společenství. Na druhé straně jde o špatně regulovatelnou hybnou sílu ve vztahu k autorskému právu. Je internet největší výzvou pro autorské právo? AF: *Určitě. Nástup digitálních technologií obecně a internetu zejména*

⁶⁹ Watch List 2017 – Česká republika opětovně potvrdila dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 17. V. 2017. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/ochrana-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi/watch-list-2017---ceska-republika-opetovne-potvrdila-dobrou-uroven-ochrany-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi---228632/>

⁷⁰ Watch List 2017 – Česká republika opětovně potvrdila dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 17. V. 2017. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/ochrana-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi/watch-list-2017---ceska-republika-opetovne-potvrdila-dobrou-uroven-ochrany-prav-k-dusevniemu-vlastnictvi---228632/>

přinesl nutnost nových právních úprav, nových obchodních modelů atd. Na jedné straně jsou všechny tyto technologie přínosné (pro tvůrce i pro uživatele a „konečné spotřebitele“), na druhé straně jsou lehce dostupné i pro ty, kteří nechtějí respektovat obecně platná pravidla autorského práva (neužívat bez souhlasu, neparazitovat na cizí práci atd.).

Již je tomu půl století, co zde funguje Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organisation, WIPO). Jak byste hodnotila úsilí organizací o ochranu autorského práva na mezinárodní úrovni? Je z Vašeho pohledu dostatečné?

AF: Hodnocení úsilí WIPO, zejm. v posledních přibližně 15 letech, je poněkud problematické. Činnost WIPO se velmi zpolitizovala, diskuze už dávno nejsou vedeny čistě v rovině expertní a odborné, ale značnou roli hrají politické vlivy, a to včetně stále se rozšiřujícího vlivu nevládních organizací, přičemž přinejmenším u některých z nich lze mít pochybnosti o tom, kdo za nimi stojí.

MP: Česká protipirátská unie se věnuje ochraně práv k audiovizuálním dílům v České republice a Slovenské republice. WIPO reprezentuje minimální světový standard a potýká se se specifickými požadavky jednotlivých zemí na jedné straně (např. ochrana folklóru) a neochotou některých zemí se připojit, byť jen k minimálním standardům. Nás pochopitelně trápí to druhé, protože takové země se stávají pirátskými ráji, které hostí mnohé pirátské zdroje, které prostřednictvím internetu neoprávněně zpřístupňují audiovizuální díla i pro české a slovenské uživatele, aniž mají držitelé práv v České republice a Slovenské republice jakoukoli faktickou možnost postihnout přímo zdroj pirátské emise. Vzhledem k tomu, že mnohé pirátské servery bez faktické vymahatelnosti práva fungují i v členských zemích WIPO, například v Rusku či Panamě, WIPO podle našich zkušeností minimálně v tomto nefunguje.

Co je v současnosti nejpalčivějším problémem České republiky v rámci autorského práva?

AF: Z našeho pohledu (tj. ze zpětné vazby, kterou získáváme z konzultací se zástupci dotčených subjektů – nositelů práv, uživatelů atd.) se jako nejpalčivější jeví problém tzv. uložišť a obtížná vymahatelnost práv (velké náklady spojené s oznamováním nelegálně nahraného obsahu, opětovný výskyt dříve odstraněného obsahu, pomalé soudní řízení, nejistý výsledek atd.).

MP: Těžké generalizovat. Na jedné straně neuvěřitelně formalistický, zdouhavý a nákladný přístup civilních soudů a na druhé straně neochota některých policejních ředitelství, zejména v Praze se porušováním práv aktivně zabývat.

Má Česká republika v rámci ostatních států nějaký vzor, ke kterému z hlediska ochrany autorského práva vzhlíží, resp. kde je ochrana autorského práva na vysoké úrovni, ke které by se chtěla přiblížit?

AF: Domnívám se, že možno si brát za vzor zejména ty státy, kde, kromě právní úpravy samotné (která je v České republice na vysoké úrovni), funguje zejména její uplatňování a vymáhání. Momentálně nemám k dispozici nějaké srovnání, na něž by bylo možno odkázat, ale domnívám se, že lze brát za vzor např. Německo.

MP: *Německo, Rakousko, Francie a Velká Británie, kde buď fungují dobrovolné či polo-dobrovolné dohody prostředníků (například poskytovatelé internetových služeb, mobilní operátoři apod.) dohody s držiteli práv a/nebo zde fungují prostředky vymáhání práv jak z hlediska právní úpravy, tak rozhodovací praxe soudů.*

Který/é stát/y naopak silně pokulhávají v oblasti ochrany autorského práva?

AF: *Myslím, že lze uvést takové ty tradiční státy, jako Čína, Rusko (viz např. zprávy Evropské komise k vymáhání práv ve třetích zemích, popř. americký Watch List (Special 201).*

Americká administrativa každoročně vydává tzv. Watch List, seznam celosvětově hodnotící stav ochrany a vymáhání práv k duševnímu vlastnictví za uplynulý rok. Česká republika se na tzv. Black Listu objevila naposledy v roce 2009, od té doby si drží dobrou úroveň ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Co se od té doby změnilo, resp. jak konkrétně se České republice podařila ochrana zlepšit?

AF: *V České republice došlo zejména k významnému zlepšení situace v případě příhraničních a jiných podobných tržišť, kde se dříve ve velkém prodávaly padělky, pirátské kopie kazet a videokazet atd.*

Velkokapacitní datová úložiště využívají lidé již přibližně třináct let. Jejich služeb bylo v minulosti často využíváno internetovými piráty. Jak je tomu v současnosti, stále piráti tato úložiště využívají?

AF: *Podle mého názoru problém stále trvá. Navíc, často jde o úložiště provozovaná subjektem ve třetí zemi, takže vymahatelnost práv bývá obtížná.*

MP: *Bohužel ano a kvantita pirátského obsahu dostupného na těchto úložištích neuvěřitelně vzrostla spolu s až drzostí provozovatelů těchto úložišť, dobře si vědomých nízké vymahatelnosti těchto práv.*

Jaké jsou současné trendy v rámci internetového pirátství?

MP: *V oblasti audiovize rozhodně obrovský boom stránek s embedovaným videem, jejichž provozovatelé prostřednictvím reklamy generují neuvěřitelné zisky a v porušování práv pokračují i přes probíhající trestní stíhání.*

2.10.1 Shrnutí

Díky rozhovoru s odborníky jsem měla možnost seznámit se s praxí v rámci dané problematiky, navíc jsem získala poznatky z dvou úhlů pohledu, což sledávám jako velký přínos pro svou studii. Na základě poskytnutého rozhovoru se potvrdil vliv internetu v rámci ochrany autorského práva a stejně tak obtížné vymáhání těchto práv. Obě moje respondentky se shodují v názoru, že organizace WIPO z hlediska ochrany práv příliš nefunguje. Důvod hledejme mimo jiné v některých členských státech organizace WIPO,

v kterých fungují pirátské servery bez reálného prosazování vymahatelnosti porušování práv tohoto druhu.

To vypovídá o určitém druhu neochoty těchto zemí připojit se k minimálním standardům v rámci ochrany a zapříčiňuje další růst pirátství na internetu. Obtížná vymahatelnost autorských práv na internetu je skloňována v rámci této problematiky snad ve všech možných pádech. Tento problém navíc ještě ztěžuje neochota civilních soudů a policejních orgánů se vůbec těmito případy zabývat. Obě odbornice se rovněž shodly na zemi, která by mohla pro Českou republiku představovat ideální příklad z hlediska ochrany autorských práv. Tou zemí je Německo, ve kterém fungují dohody zprostředkovatelů (mobilních operátorů apod.) a samotných držitelů práv. Zároveň vymáhání těchto práv zde je na lepší úrovni než v České republice.

3. Mezinárodní justiční spolupráce a unikání trestně stíhaných osob před spravedlností

3.1 Mezinárodní spolupráce v oblasti prosazování práva

Již v dobách dávno minulých vlády států pochopily, že díky vzájemné spolupráci mohou pro sebe získat více než bez ní. Tou správnou notou vždy musel být určitý zájem, na kterém se mocnosti shodovaly. Nejinak tomu je u většiny států v rámci mezinárodní spolupráce v trestních věcech, konkrétně v rámci extradice. Společným zájmem je zde potrestání pachatele za skutek, který spáchal, a který je podle práva obou zemí, v rozporu s vnitrostátním právem. Členství v Evropské unii jakožto integračním celku, který klade důraz na spolupráci obecně, a snaží se prosazovat zájmy států, které jsou jim společné, přineslo do trestního práva České republiky řadu změn. Zároveň však i v době integrace a prosazování společných zájmů, jsou stále země, které na různé formy spolupráce rezignovaly, ať jsou jejich důvody jakékoliv. Tyto země, resp. jejich neochota v určitých oblastech spolupracovat však mohou znamenat problém. Jednou z oblastí je nespolupráce v rámci justice a s ní spojeného trestního řízení. K tomu, abychom mohli určit, v čem spočívá ona nespolupráce, je nutné si nejprve vymezit to, jak taková spolupráce vypadá, konkrétně tedy mezinárodní justiční.

„Podstata nutnosti mezinárodní justiční spolupráce v trestním řízení vyplývá z určitého konfliktu mezi vůlí, kterou stát navenek vyjadřuje v trestněprávní normě a reálnou schopností státu prosadit důsledky naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu fyzickou osobou.“⁷¹

Jedná se o justiční spolupráci fungující mezi jednotlivými státy a upravující především justiční pomoc mezi justičními orgány jednotlivých zemí, resp. mezi státy navzájem. Bez nadsázky se dá říci, že se jedná o nástroj vzájemného pochopení mezi státy.

Spolupráce však také představuje komunikaci mezi státními orgány obou zemí v oblasti trestního práva a odráží jejich vzájemné vztahy. Tato komunikace se zpravidla zahajuje na základě nějakého podnětu. Nejčastěji například na základě žádosti nebo dožádání. Jeden ze států se tak stává **dožadujícím** a druhý **dožádaným**.

Styk mezi oběma zeměmi zajišťují orgány států, které v dané věci vystupují jménem státu. Tento styk má obecně tyto podoby:

„Styk diplomatický uskutečňovaný prostřednictvím zvláštního aktu diplomatického zastoupení dožadujícího státu na ministerstvu zahraničních věcí dožádaného státu nebo aktem ministerstva zahraničních věcí dožadujícího státu na diplomatickém zastoupení dožádaného státu, akreditovaném ve státě dožadujícím,

Styk konzulární znamená, že spolupráci mezi justičními orgány obou států zprostředkuje konzul dožadujícího státu,

⁷¹ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 44. ISBN 80-7201-527-3.

Styk meziministerský, při kterém spolupráce justičních orgánů obou států probíhá prostřednictvím jejich ministerstev spravedlnosti,

Styk přímý, který se uskutečňuje jako bezprostřední styk mezi justičními orgány obou států samými.“⁷²

V praxi se v České republice mezinárodní justiční spolupráce provádí skrze následující orgány: Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti, prostřednictvím přímého právního styku mezi justičními orgány a ojedinele také prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí, většinou tam, kde je nedostatek pozitivní úpravy v trestních věcech.

3.2 Formy mezinárodní justiční spolupráce

O mezinárodní justiční spolupráci lze hovořit ve dvou rovinách – spolupráce v širším a v užším smyslu. Přičemž formy spolupráce klasifikují autoři různě. Podle německého autora B. S. Willebranda je nutné přísně rozlišovat mezi **extradicí** a **ostatními formami „právní“ pomoci**. Autor upozorňuje na zásadní rozdíly mezi oběma formami a stejně tak na problém, který představovalo stírání rozdílů mezi těmito dvěma instituty. *„Důsledky směřování obou forem nebo stírání jejich rozdílů mohou mít fatální vliv na dodržení práva na spravedlivý proces.“⁷³*

D. Fontanaud člení mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech následujícím způsobem na: **vzájemnou justiční pomoc a extradici**.

V prvním případě se dle autora jedná o *„spolupráci mezi jedním státem dožádaným (Etat requis) – v trestním řízení, které probíhá v jiném státě – státě dožadujícím (Etat requérant), jenž o tuto pomoc žádá a která pokrývá všechny druhy spolupráce mezi justičními systémy více států v oblasti trestní.“⁷⁴* Za extradici naopak označuje *„řízení, v němž stát dožádaný vydá osobu zatčenou na jeho území státu dožadujícímu, jenž vyžaduje její přítomnost pro účely zahájení trestního řízení nebo výkonu trestu.“⁷⁵*

Právě Fontanaud dle některých autorů vystihl podstatu dvou základních forem mezinárodní justiční spolupráce. V následujících kapitolách se budu opírat právě o toto členění a zejména o to, co chápe pod pojmem extradice.

---

⁷² FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 44-45. ISBN 80-7201-527-3.

⁷³ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 44-45. ISBN 80-7201-527-3.

⁷⁴ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 44-45. ISBN 80-7201-527-3.

⁷⁵ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 44-45. ISBN 80-7201-527-3.

3.3 Materiální stránka extradice

Vydání pachatele trestného činu za účelem trestního stíhání nebo za účelem výkonu trestu dožadujícímu státu představuje projev vůle dvou smluvních stran, na základě splnění stanovených podmínek, resp. zásad. Tuto část lze označit jako **materiální (hmotný) prvek extradice**, u kterého ovšem vydání nekončí. Dále je nutné zabezpečit vlastní procesní realizaci vydání, která zahrnuje procesní opatření sloužící k vyvolání jednání o extradici a k vlastnímu uskutečnění extradice. Tato část se označuje jako **formální (procesní) prvek extradice**. Následující řádky jsou věnovány popisu jednotlivých zásad v rámci hmotného extradičního práva:

Trestné činy podléhající extradici – za ty lze označit taková jednání, se kterými je spojen závažný důsledek ve smyslu trestního práva. O které konkrétní činy se jedná, to se mění v závislosti na vývoji. Starší smlouvy obsahovaly tzv. enumerační zásadu, která představovala výčet trestné činnosti určené podle jejich povahy. Jiné smlouvy požadují vydání pro všechny trestné činy, vyjma méně závažných deliktů. Vydání se zpravidla připouští u trestných činů, za které může být uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně jeden rok, resp. trest přesahující jeden rok. Rovněž je vhodné zmínit, že trestní zákon České republiky nepřipouští vydání osob mladších 15 let, vzhledem ke stanovenému věku trestní odpovědnosti.

Trestné činy vyloučené z extradice – je důležité alespoň vyjmenovat okruh trestných činů nepodléhajících extradici, resp. jednání, která jsou protiprávní vzhledem ke své specifické povaze (tzv. eliminační zásada). Jedná se o trestné činy: politické, vojenské, fiskální a tiskové.

Zásada speciality – „vydání má umožnit státu, jemuž je obviněný vydán, vyšetřit a potrestat konkrétní čin, který je trestný podle práva obou zúčastněných států. Z toho vyplývá oprávnění vyžadujícího státu vydat osobu trestat jen pro tento speciální trestný čin, nebylo-li dosaženo dodatečného souhlasu vydávajícího státu ke stíhání pro další trestné činy.“⁷⁶ Tato zásada je obecně platná v rámci mezinárodního práva, výlučnost se vztahuje jen na některé trestné činy.

Zásada oboustranné trestnosti – spáchaný čin musí být trestný a stíhatelný podle práva obou států. Na obou stranách, tj. v obou státech, musí být možnost potrestat pachatele. V souvislosti s tím je vhodné zmínit okolnosti, které způsobují zánik trestnosti. Jsou jimi například promlčení, amnestie, účinná lítost, individuální milost apod. „Podmínka reálné trestnosti bývá ve smlouvách o extradici výslovně stanovena, ale i v případě, kdy tomu tak není, je obecně považována za bezvýjimečnou, protože jinak by vydání postrádalo smysl.“

Z obdobného důvodu je taková podmínka samozřejmá v případě vydání k výkonu trestu.“⁷⁷

Může nastat situace, kdy bude trest zmírněn například amnestií natolik, že jeho výměra nedosáhne nejnižší výměry trestu, kterou předpokládá extradiční smlouva. V takovém

⁷⁶ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 67. ISBN 80-7201-527-3.

⁷⁷ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 67. ISBN 80-7201-527-3.

případě je vydání ze země vyloučeno. Hodnocení podmínek oboustranné trestnosti vychází z práva státu, který o vydání požádal, tedy práva dožadujícího státu.

Zásada reciprocity (vzájemnosti) – podmínka vzájemnosti představuje poskytování justiční pomoci formou extradice vzájemně a oboustranně. Tato zásada vychází z mezinárodních právních zvyklostí, ale zároveň tvoří nezbytný předpoklad pro plnění vzájemných mezinárodních závazků. Státy tudíž v rámci svých vzájemných vztahů očekávají určité chování.

3.4 Procesní stránka extradice

Procesní povaha extradice je specifická pro obě strany, zejména pak u dožádaného státu. Extradiciční řízení se podobá řízení trestnímu, ale často mívá rysy správního řízení. V praxi se rozlišují následující systémy extradicičního řízení. Systém: **správní, soudní, smíšený** a **systém zkráceného vydávacího řízení**. Je-li Česká republika dožádaným státem, uplatňuje se zpravidla třetí a čtvrtý model. Ve smíšeném systému soud rozhoduje na základě zhodnocení podmínek, které jsou stanoveny smlouvou nebo vnitrostátním právem o přípustnosti vydání a „*orgán státní správy rozhoduje o povolení vydání, přičemž zpravidla nemůže vydání povolit, rozhodl-li soud, že je nepřípustné, avšak nemusí je povolit, i když soud rozhodl, že je přípustné.*“⁷⁸ Ve zkráceném vydávacím řízení na návrh státního zástupce nebo jiného orgánu poté, co je obviněným vysloven souhlas s jeho vydáním, nerozhoduje soud ale věc je předložena ministru spravedlnosti k rozhodnutí o povolení vydání. Nezkrácené vydávací řízení je rozděleno nejprve mezi státního zástupce, poté soud a po rozhodnutí soudu putuje k ministru spravedlnosti.

Dožadující stát v rámci trestního řízení proti osobě, která má být vydána, rovněž musí učinit určité procesní kroky, na jejichž základě je prováděno vyžádání obviněného z ciziny. Prvotním zajišťovacím úkonem je vydání zatýkacího rozkazu soudem, na návrh státního zástupce. Zatýkací rozkaz se zasílá Ministerstvu spravedlnosti a je základním podkladem pro zadržení obviněného v cizí zemi. Zatýkací rozkaz je proveden tzv. extradicičním titulem, který tvoří dokumenty dokládající trestní stíhání nebo odsouzení vyžadované osoby. Následně je vše doručeno dožádané zemi po vydání obviněného.

Vzhledem ke členství České republiky v Evropské unii, je nutné učinit zmínku o Evropském zatýkacím rozkazu, který představuje jeden z nástrojů trestního práva, který v rámci tzv. integračního procesu přináší určité změny pro členské státy. Jeho podstata spočívá ve snaze nahradit tradiční extradiciční řízení řízením přímým a neformálním předáním stíhaných osob při zachování zásad ochrany lidských práv.⁷⁹

⁷⁸ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 74. ISBN 80-7201-527-3.

⁷⁹ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005. s. 76. ISBN 80-7201-527-3.

3.5 Historický vývoj mezinárodní justiční spolupráce

Říká se, že zločin je tak starý jako lidstvo samo. Podíváme-li se podrobněji do historie, můžeme toto tvrzení zcela jistě potvrdit. Stejně tak, jako již v dobách dávno minulých existoval zločin, chtěli se zločinci zodpovědnosti za své jednání zprostit nebo před ní utéci. Proto bylo již tehdy nutné nastavit určitá opatření, která by tomuto zamezovala a spravedlnosti pomohla činit za dost.

Nejstarší dochovaná písemná dohoda o vydání, a zároveň také mírová dohoda, byla za vlády Ramesse II. uzavřena mezi Egyptem a sousedními Chetity kolem roku 1259 před naším letopočtem. Tato smlouva, též známá jako Kadešská dohoda, vážala obě strany k repatriaci (návratu do vlasti) zločinců a politických uprchlíků.⁸⁰

Navzdory velkému stáří první dochované písemné dohody je zajímavé, že k užití odborného termínu pro vydávání: „extradice“, došlo až roku 1781 ve smlouvě mezi králem Ludvíkem XVI. a princem Biskupem z Basileje.

Během 19. století došlo k určitému boomeru uzavírání mnoha smluv o vydávání zločinců mezi většinou civilizovaných národů. Docházelo k tomu v důsledku rostoucího zájmu potrestání nejzávažnějších obecně kriminálních zločinů. Vzhledem k absenci všeobecné normy, která by sjednocovala stanovování podmínek extradice, bylo jejich určení od počátku věcí smluvních států. První, kdo zakotvil stanovení podmínek a také způsob vydávání zločinců do své vnitrostátní úpravy, byla Belgie roku 1833. O mnoho let později ji následovala i Velká Británie. Nutno podotknout, že ani tehdy neměla vnitrostátní úprava vydávání mezinárodní přesah, neboť zavazovala stát dovnitř, nicméně takováto snaha je dobrým základem pro uzavírání budoucích smluv a svědčí o vůli daného státu vstoupit do právních vztahů na mezinárodní úrovni.

Za snahu o harmonizaci norem upravujících vztahy v oblasti vydávání mezi jednotlivými státy lze považovat projekt mnohostranné mezinárodní smlouvy o vydávání a sjednocování postupů alespoň členů Rady Evropy. Řeč je o Evropské úmluvě o vydávání (č. 549/1992 Sb.), která zakotvovala omezení nebo vyloučení práva vydávat vlastní občany.

3.6 Lokality vhodné k ukrytí před spravedlností

Podobně, jako v případě daňových rájů, i zde existují konkrétní země, které se dají považovat za ideální útočiště, resp. „úkryt“ pro osoby prchající před spravedlností. To, které země to jsou se historicky mění na základě mnoha aspektů, v neposlední řadě také díky ochotě vlád těchto zemí v rámci justice spolupracovat.

Při posuzování těchto zemí je důležité si uvědomit, že mnoho zločinců, kteří do těchto zemí utíkají, hledají nejen místo, kde by se mohli tzv. „schovat“ ale hlavně místo, kde by mohli začít nový život. Podíváme-li se na celou záležitost pragmaticky, napadne nás, že nejlepší místa, kde se ukryt a „splýnout s davem“ jsou právě ta místa, která jsou nejlidnatější. S tímto

⁸⁰ WESTCOTT, Kathryn and Vanessa BARFORD. 10 Things about Extradition. BBC News, 27. VI. 2013. <http://www.bbc.com/news/magazine-23029814>

faktem počítali i někteří autoři při sestavování seznamů zemí, kde je snadné „zmizet“ a zařadili hustotu osídlení každé země jako jedno z důležitých kritérií výběru. Dalším důležitým kritériem je vzdálenost cílové destinace od domovské země. Zjednodušeně se dá říci, čím je cílová země vzdálenější, tím je lepší a tím více se snižuje možnost dopadení a převezení zpět. Za třetí rozhodující kritérium by se dala uvést schopnost splynout s davem. Vzhledem k tomu, že se ve většině případů jedná o vyhlášené turistické destinace, není splnění tohoto kritéria pro mnoho lidí takovým problémem. Americký finanční web, Insider Monkey, nabízí následující seznam zemí, které považuje za ideální místa, kde se ukrýt před spravedlností: Vatikán, Kuvajt, Libanon, Samoa, Burundi, Rwanda, Bahrajn, Bangladěš, Vietnam, Komory, Maledivy.⁸¹

Pokud by byla výše zmíněná kritéria použita při výběru zemí, kam je nejlepší se ukrýt, vztahena na Českou republiku, podoba seznamu by byla jiná. Avšak ne tolik, jak by se dalo očekávat vzhledem k diametrálně odlišné poloze České republiky od Spojených států amerických. Seznam by mohl obsahovat všechny výše zmíněné země vyjma Vatikánu, jakožto ryze evropský stát.

Česká republika má uzavřenou smlouvu o vydávání odsouzených s přibližně osmdesáti zeměmi světa. Stále však je celá řada států, se kterými žádnou smlouvu Česká republika nemá. Níže nabízím pětici dalších atraktivních lokalit, které by mohly sloužit jako úkryt před spravedlností trestně stíhaným nebo odsouzeným osobám. Vzhledem k exotické přírodě, kterou tyto země disponují, by se o nich bez nadsázky mohlo hovořit jako o rájích na Zemi. Konkrétně se jedná o tyto země: Madagaskar, Jihoafrická republika, Filipíny, Marshallovy ostrovy a Seychely.

3.7 Stěžejní význam pro dopadení trestně stíhaných osob mají mezinárodní instituce

V souvislosti s justiční spoluprací a potíráním kriminality na mezinárodní úrovni je nezbytné zmínit organizace, které tento druh spolupráce zajišťují a přispívají tak k odhalování zločinců, kteří se ukrývají nebo jsou na útěku.

Interpol (International Criminal Police Organization)

Největší světová mezinárodní policejní organizace, Interpol, má dnes již 192 členů a jejím posláním je umožňovat policejním orgánům po celém světě spolupracovat a tím přispívat k celosvětové bezpečnosti.⁸² Velmi pozitivním faktem je, že Interpol sdružuje demokratické ale i nedemokratické státy za účelem boje proti všem druhům trestné činnosti. Činnost Interpolu je založena na spolupráci členských států při vyhledávání, pronásledování a zatýkání pachatelů trestné činnosti.⁸³ Globálně fungující policejní komunikační kanály a mezinárodně uznávané systémy varování umožňují policejním složkám na celém světě bezpečně a okamžitě sdílet důležité informace. Děje se tak skrze tzv. Interpol Notices, mezinárodní žádosti o spolupráci či upozornění, která umožňují policejním složkám

⁸¹ 11 Easiest Countries to Disappear in. Insider Monkey, 8. IX. 2017.

<https://www.insidermonkey.com/blog/11-easiest-countries-to-disappear-in-596623/>

⁸² Overview. Interpol. <https://www.interpol.int/About-INTERPOL/Overview>

⁸³ Interpol. Wikipedia. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Interpol>

v členských zemích sdílet kritické informace vztahující se k trestné činnosti. Oznámení zveřejňuje Generální sekretariát Interpolu na žádost národních centrálních úřadů a oprávněných subjektů. Přičemž toto oznámení může být zveřejněno v některém z oficiálních jazyků organizace, kterými jsou arabština, angličtina, francouzština a španělština. Tato oznámení Interpol barevně odlišuje podle toho, čeho se dané oznámení týká. Pro potřeby mé studie je zejména důležité tzv. Red Notice, které se týká hledaných osob.

V tomto případě jsou dotyčné osoby žádány vnitrostátními soudy pro stíhání nebo k výkonu trestu založeného na zatýkacím rozkazu nebo rozhodnutí soudu. Úloha Interpolu spočívá v pomoci vnitrostátním policejním složkám identifikovat a lokalizovat tyto osoby za účelem jejich zatčení a vydání či podobných zákonných opatření.

Oznámení se zveřejňují pouze tehdy, pokud splňují všechny podmínky pro zpracování informací. Oznámení například nebude uveřejněno, pokud porušuje článek 3 zakládající listiny Interpolu, který zakazuje organizaci provádět jakékoli zásahy nebo činnosti politického, vojenského, náboženského nebo rasového charakteru. Oznámení jsou zpracovávána v souladu s pravidly Interpolu pro zpracování údajů, která zajišťují zákonnost a kvalitu informací a ochranu osobních údajů. Právním základem červeného oznámení je zatýkací rozkaz nebo soudní příkaz vydaný soudními orgány v dotyčné zemi. Mnoho členských států Interpolu považuje červené oznámení za platnou žádost o předběžné zadržení.

Kromě toho je Interpol uznáván jako oficiální kanál pro předávání žádostí předběžné zadržení v řadě dvoustranných a mnohostranných smluv vydávání, včetně Evropské úmluvy o vydávání, Úmluvy o vydávání Hospodářského společenství západoafrických států (Economic Community of West African States; ECOWAS) a Vzorové smlouvy o vydávání Organizace spojených národů.

Podobně jako oznámení, je dalším typem žádosti o spolupráci nebo varovným mechanismem tzv. difúze. Je méně formální než oznámení, ale také používána k žádání o zatčení nebo umístění jednotlivce či další informace týkající se policejního vyšetřování. Difúze je šířena přímo národní centrální bankou v členských státech nebo skrze celé společenství Interpolu, kde je vše zaznamenáno v informačním systému Interpolu.⁸⁴

Integrace s sebou nese ryze pozitivní důsledky. Národní hranice a jejich účinnost se postupem času stala méně významnými, než tomu bylo dříve. Organizace Interpol si je této výzvy dobře vědoma, a tak se prostřednictvím různých nástrojů snaží o lepší a rychlejší výměnu informací mezi členskými státy. Za tímto účelem používá dva nástroje: I-24/7 a I-link.

I-24/7 představuje globální policejní komunikační systém spojující policejní důstojníky ve všech členských zemích. Umožňuje oprávněným uživatelům sdílet citlivé a naléhavé policejní informace se svými protějšky po celém světě 24 hodin denně.⁸⁵ I-link představuje operační

⁸⁴ Notices. Interpol. <https://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Notices>

⁸⁵ Data Exchange. Interpol. <https://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Data-exchange>

system, který centralizuje a rozšiřuje funkce databáze. Důstojníci národních centrálních úřadů (National Central Bureau, NCB) a jiní oprávnění uživatelé mají přístup k I-linku prostřednictvím sítě I-24/7.⁸⁶

Eurojust

Další důležitou organizací, která je orgánem Evropské unie, je Eurojust, jehož hlavním cílem je *„zlepšení efektivity národních orgánů pověřených vyšetřováním závažné mezinárodní a organizované trestné činnosti a zabezpečit, aby pachatelé těchto činů byli urychleně postaveni před soud. Vizí Eurojustu je být klíčovým hráčem a odborným centrem justiční spolupráce v boji proti organizované mezinárodní trestné činnosti v Evropské unii.“*

Činnost Eurojustu je *„založena na úzké spolupráci s jeho partnery. Jedná se jak o národní, tak i o orgány Evropské unie jako jsou například Evropská justiční síť, Europol, Evropský úřad pro boj proti podvodům (European Anti-fraud Office, OLAF – v případech kriminální činnosti ovlivňující finanční zájmy Evropské unie), Frontex, Sitcen, Evropská policejní akademie (CEPOL), Evropská justiční vzdělávací síť a další subjekty. Povinností Eurojustu je zajistit, aby se tato partnerství v boji proti mezinárodní kriminalitě dále rozvíjela (příčemž výměna informací mezi příslušnými orgány zde hraje významnou roli) a poskytovala tak nejlepší možnou koordinaci a spolupráci v oblasti ochrany svobody, bezpečnosti a spravedlnosti všech občanů Evropské unie.“⁸⁷*

Evropská justiční síť

Důležitým nástrojem v oblasti trestního práva a justiční spolupráce je Evropská justiční síť skládající se z tzv. kontaktních míst na území Evropské unie. Tato kontaktní místa představují ústřední orgány členských států odpovědné za mezinárodní justiční spolupráci a soudní orgány nebo jiné příslušné orgány, které mají zvláštní pravomoci v oblasti mezinárodní soudní spolupráce.⁸⁸ *„V každém členském státě se může zřídit i více kontaktních míst, pokud je to v souladu s jeho právním řádem a potřebou boje proti závažné trestné činnosti. Komise pak zřídila jedno kontaktní místo a tím je Evropský úřad pro boj proti podvodům (European Anti-fraud Office, OLAF). OLAF však je orgánem administrativního vyšetřování a nikoli orgánem činným v trestním řízení.“⁸⁹*

Hlavní úloha kontaktních míst spočívá v usnadňování soudní spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, zejména pak v boji proti různým formám závažné trestné činnosti. Kontaktní místa v členských státech tak *„pomáhají při vytváření přímých kontaktů mezi příslušnými orgány a poskytováním právních a praktických informací*

⁸⁶ Data Exchange. Interpol. <https://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Data-exchange>

⁸⁷ Eurojust: The European Union's Judicial Cooperation Unit.

<http://www.eurojust.europa.eu/Pages/languages/cs.aspx>

⁸⁸ European Judicial Network. Eurojust: The European Union's Judicial Cooperation Unit.

<http://www.eurojust.europa.eu/practitioners/european-judicial-network/pages/european-judicial-network.aspx>

⁸⁹ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005, s. 109. ISBN 80-7201-527-3.

nezbytných pro přípravu účinné žádosti o soudní spolupráci nebo zlepšení soudní spolupráce obecně.⁹⁰ Působnost Evropské justiční sítě by se dala shrnout do následujících bodů:⁹¹

- „usnadňování vhodného propojení mezi kontaktními místy v různých členských státech Evropské unie;
- organizování pravidelných setkání zástupců členských států;
- nepřetržité poskytování určitého množství aktualizovaných informací (například telefonicky)“.

V neformálním styku mezi příslušnými orgány je role této spolupráce klíčová, nenahrazuje však řádnou mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech.⁹²

Europol

Justiční a policejní spolupráce spolu úzce souvisí, proto v mém výčtu organizací významných pro odhalování a znovunavrácení zločinců ze zahraničí do domovských zemí nesmí chybět Evropský policejní úřad (Europol), jakožto jeden ze základních institutů policejní spolupráce. Europol se od doby svého vzniku v roce 1994 postupně vyprofiloval do své dnešní podoby.

„Původně spočívala působnost tohoto útvaru ve shromažďování informací (Europol Information System, Interim Information System), kriminalistické nebo operativní analýze (Analytical Work Files) a výměně operativních policejních informací mezi členskými státy, jakož i poskytování odborné a technické pomoci v rámci boje proti organizované kriminalitě.“⁹³

Právě takto široce vymezená působnost Europolu znemožňovala operativně působit na území členských států. To se postupem času změnilo a následně v možnosti vytvářet společné vyšetřovací týmy, jejichž členem je zástupce Europolu. Europol vedle jeho orgánů tvoří tzv. evropské styční důstojníci z jednotlivých členských států Evropské unie, kteří jednak představují národní prvek Europolu, ale hlavně zajišťují jeho praktické úkoly ve vztahu k orgánům členských států a naopak. Na členské státy se tak váže povinnost založit na svém území národní jednotku Europolu.⁹⁴

Europol za účelem zvýšení efektivity při hledání a dopadení zločinců napříč Evropskou unií vytvořil Evropskou síť jednotek cíleného pátrání (European Network of Fugitive Active Search Teams, ENFAST). V každém členském státě se tak nachází jednotka a kontaktní místo

---

⁹⁰ European Judicial Network. Eurojust: The European Union's Judicial Cooperation Unit.
<http://www.eurojust.europa.eu/practitioners/european-judicial-network/pages/european-judicial-network.aspx>

⁹¹ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde, 2005, s. 109. ISBN 80-7201-527-3.

⁹² FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005, s. 109. ISBN 80-7201-527-3.

⁹³ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005, s. 108. ISBN 80-7201-527-3.

⁹⁴ FENYK, Jaroslav a Světlana KLOUČKOVÁ. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Praha: Linde Praha, 2005, s. 108. ISBN 80-7201-527-3.

sítě ENFAST, kterou je v rámci Policie České republiky odbor pátrání úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky.⁹⁵

Nutno ještě v krátkosti zmínit nástroj sloužící k efektivnějšímu pátrání po hledaných osobách. Takovým nástrojem, resp. nástroji se jeví internetové stránky, jejichž prostřednictvím se zveřejňují informace o hledaných osobách. V případě Europolu jsou to stránky www.eumostwanted.eu, které zveřejňují profily nejhledanějších osob Evropy. Návštěvníci stránek tak mohou vidět „*tváře nejhledanějších zločinců Evropy, a přes kontaktní formulář kriminalistům i anonymně předat poznatky, které k osobám mají. Tuto informaci ihned obdrží přímo národní jednotka pátrání vyhledávacího státu. Díky svobodnému pohybu osob je možné, že se na území členských států mohou pohybovat i osoby hledané v jiných státech a policisté uvítají veškeré informace, které mohou pomoci při jejich dopadení.*“⁹⁶

Interpol spustil podobný projekt již o několik let dříve, a na svých webových stránkách návštěvníkům umožňuje vidět světově hledané a pohřešované osoby, pomocí tzv. Red Notices a Yellow Notices, o kterých byla zmínka v kapitole o Interpolu.

3.8 Rozhovor s expertem na dané téma

Aby bylo možné ověřit a porovnat, do jaké míry se teoretické poznatky, v rámci pátrání po zločincích a jejich následné vydávání k výkonu trestu, shodují s praxí, oslovila jsem útvar cíleného pátrání Policie České republiky. Tento útvar se v médiích často označuje jako tzv. lovci lebek. Rozhovor mi poskytl vedoucí tohoto útvaru, plk. Mgr. Jan Rybár.

Některé země mají dohody o vydávání, ale nevydávají (Kuba do Spojených států amerických), a některé naopak smlouvu nemají, ale vydávají (Španělsko do Spojených států amerických). Je to v praxi skutečně tak? Máte s něčím podobným také zkušenosti? Přesně takhle to funguje v praxi. Prostě jsou země, které vydávají a nemají k tomu žádné mezinárodní závazky a pak jsou ti, co ty závazky mají a neplní si je. Takhle to funguje.

V případě, že smlouva o vydávání mezi státy není, na čem spolupráci stavíte? Funguje i tak? V praxi se vychází z nějaké vzájemné reciprocity. V těchto věcech nám pomohl kdysi nový zákon o mezinárodní justiční spolupráci formou deportací. Země se chtějí zločinců zbavovat, nikdo v zemi nechce mít trestně stíhané osoby. Vždycky se velice individuálně posuzuje ta osoba jako taková – za co je odsouzená, jaký trest jí hrozí a taky, jestli je spáchaný trestný čin trestný i na území druhého státu.

Je velkou překážkou, když mezi zeměmi smlouva o vydávání není, nebo si dokážete poradit i tak a zločince dopadnout? Ne. Chce to individuální posouzení a záleží to na tom, jaký s tou danou zemí navážete vztah. Když je mezi nimi smlouva, je to dobré. Dalo by se říct, že je to částečně ulehčení. Vždy ale můžete narazit na někoho, kdo smlouvu v danou chvíli nebude akceptovat, z jakéhokoliv důvodu, který si vymyslí a nepomůže vám pak nikdo.

⁹⁵ Nejhledanější osoby Evropské unie. Policie České republiky.
<http://www.policie.cz/clanek/nejhledanejsi-osoby-eu.aspx>

⁹⁶ Nejhledanější osoby Evropské unie. Policie České republiky.
<http://www.policie.cz/clanek/nejhledanejsi-osoby-eu.aspx>

Když dostanete informaci o tom, že trestně stíhaná nebo obviněná osoba utekla do zahraničí, co se děje dál? *Kontaktujeme příslušný stát, aby s námi spolupracoval při jejich vypátrání. Spolupráci iniciujeme buďto my nebo ten, kdo požádal o vyhlášení pátrání. Tím je zpravidla útvar, který vede trestní řízení, aby zajistil přes justiční orgány, ať už přes státního zástupce nebo soudce, vydání evropského ptažmo mezinárodního zatýkacího rozkazu. Pak se naváže spolupráce, zanese se vše do systému a zapojí se do pátrání. Dále se osloví nejlépe dotýčný stát, kde si myslíme, že se hledaná osoba nachází, pokud máme tyto informace, a snažíme se navázat spolupráci tak, aby vedla k dopadení té osoby.*

Kam občané České republiky utíkají nejvíce? Je nějaká preferovaná země, kam se poslední době uchylují? *To je různé. Vždy záleží na tom, na co mají peníze, jaké mají jazykové schopnosti, a hodně pomáhá v těchto věcech, jestli už tam žije nějaká komunita. To tvoří kritéria pro zločince, kam se rozhodnou utéct nebo neutéct. Co se zemí týká, je to velice individuální. Můžeme jmenovat cokoliv, je to Jihovýchodní Asie, Střední Amerika, Latinská Amerika, toho je skutečně hodně. Záleží na tom, na jakou oblast se zaměříme. Tam třeba chytíme více osob, ale to je zase prezentací těch případů médií. Je to takové líbivé téma, takže o tom novináři hned začnou psát a občan pak nabyde pocit, že se všichni zločinci skrývají například v Thajsku. Je to hloupost. Skrývají se všude, není to omezené. Samozřejmě Evropa je z tohoto vyčleněná, protože díky existenci Schengenského prostoru a díky profesní vyspělosti policejní spolupráce, je naprosto jedno, kam se zločinec pohne. Všude pracují policejní partneři na sto procent a není se kde pořádně schovat.*

Jak se postupuje v případě, kdy se zločinec skrývá v zemi, se kterou nemáme smlouvu o vydávání, a získá tam její občanství? *To je problém, ale je to individuální. Je to vždy na posouzení toho daného státu, kde ten dotýčný je, a také je důležitý důvod, pro jaký se po něm pátrá. To je také opravdu hodně rozhodující. Hospodářské trestné činy třeba nejsou nikde akceptovány vůbec, to pro většinu zemí není trestný čin. Pohlíží na tu osobu jako na beztrestnou. Takže je jim to jedno. Ale nevím, jaké jsou přesné podmínky pro udělení občanství v té, které zemi. Samozřejmě ty méně vyspělé země to mají asi jednodušší než ty vyspělejší.*

Které státy žádají často o pomoc při pátrání nás, tedy zločinci, kterých zemí jezdí utíkat k nám? *Přirozeně, máme zde Slovensko. Tyhle dvě země k sobě mají velice blízko, je to dané i demograficky, hranice zde skoro není. Mnoho lidí z Bratislavy jsou v Brně nebo naopak Češi jsou v Bratislavě. To bývá nejčastější. Jinak se nedá říci, že by Česká republika byla vyloženě ráj pro zločince, to vůbec ne.*

V dnešní době je v podstatě nemožné, aby po nás (lidech) nezůstala nějaká elektronická stopa. Jakým způsobem moderní technologie transformovaly vaši práci? *Hodně. Převážná část práce se odehrává v kanceláři u počítače, ten zbytek je práce v terénu. To je to, co dělá tuhle práci zajímavou. Takže je to především práce u počítače, ať už s využitím informačních systémů Policie nebo z veřejně dostupných sítí, hledá se právě ta elektronická stopa zločince.*

Dá se tedy říci, že moderní technologie usnadňují vaši práci? *Zločinci nejsou hloupí, a pokud, tak díky bohu za tyhle hlupáky. Ti jsou velice snadno dopadnutelní. Občas je někdo v pátrání za násilný trestný čin ale zpravidla to jsou podvody. A tito lidé jsou na tom*

inteligentně velmi dobře. Nejsou hloupí, aby po sobě zanechávali nějakou elektronickou stopu, takže my musíme být co nejs sofistikovnější a musíme být vždy o krok napřed.

Předpokládám, že hledaných osob je velké množství. Kolik jich hledá váš tým, respektive podle čeho si tyto osoby vybíráte? Jsou to skutečně ty „beznadějné případy“, jak se často říká? Jaká jsou kritéria výběru? *Kritéria jako taková upravuje interní akt řízení Policie, kde je dáno, po kterých osobách by policisté z cíleného pátrání měli pátrat. Tam je stanovena minimální trestní sazba, která je minimálně tři roky odnětí svobody, dále to může být osoba, která je nebezpečná pro společnost, ať už to mohou být různí sexuální devianti nebo osoby s přenosně nakažlivou chorobou. Po těch se může pátrat, ačkoliv horní trestní sazba v případě těchto, není tři roky. Dále to může být na žádost zahraničních protějšků, pro které cílené pátrání vlastně vzniklo, dále je to pak na vedoucím odboru pátrání, který odsouhlasí, po kterých osobách se bude pátrat. Z těchto případů, na základě těchto kritérií, se zločinci vyberou. Pátrá se také po pohřešovaných, kdy jsou případy nějakým způsobem citlivé, například děti. Tak nějak to vždy závisí na individuálním posouzení. Pro vybírání z těchto případů představuje také důležité kritérium, že je reálně možné osobu vypátrat. Měli jsme případy, kdy se zjistilo, že se hledaní nejspíš stali oběťmi trestných činů, nebo jestliže hledanému člověku je dnes 70 let a už minimálně 10 let o něm není nikde zmínka, je tam velká pravděpodobnost, že je tento člověk už mrtvý.*

Jaká je úspěšnost vašeho týmu? *Zhruba 70 % zločinců dopadneme. Jsou také případy, které se nevypátraly. Pokud to ale má nějaký smysl, tak se časově vyhodnotí, jestli má smysl se tím daným případem zabývat.*

Dočetla jsem se, že často udělá skrývající se zločinec chybu zcela vědomě. Ve chvíli, kdy se po nějaké době pokouší kontaktovat rodinu a své blízké, tedy neudělá chybu ve smyslu, že by něco opomněl, ale udělá zcela vědomou chybu, při které ví, že riskuje svoje prozrazení? Každý dělá chyby, ať je to dřív nebo později. To, že nám někdo utíká rok, dva, neznamená, že ho za čtvrtý, pátý rok nechytíme. Anebo že bychom se toho my třeba po roce vzdali, to ne. Jestliže to má smysl a máme nějaké stopy, byť jsme o nějaký měsíc, půl rok pozadu za ním a monitorujeme ho, tak všechno má svůj čas. On může nabýt přesvědčení, že už je asi klid a že se po něm nepátrá a mnoho lidí říká, proč po mně pátrají, to tam nejsou jiní zločinci? Ale on má zkrátka smůlu, že padl do výběru. Často si lidé taky oddychnou. Žijí neustále ve strachu a ve stresu.

Vyplatí se jim tedy utéct, když v podstatě žijí neustále ve strachu? *Podle mého názoru ne. Myslím si, že v dnešní době a v naší republice ne. Pokud nastoupí do výkonu trestu, po půlce trestu je většinou propuštěn. Proč tedy žít ve stresu někde na útěku? Ta doba mnohdy předčí vlastní výkon trestu, a nevidí se s blízkými, nemohou se vrátit zpátky do republiky, žijí ve vyhnanství, a ještě za to platí tvrdé peníze. To je nejhorší.*

3.8.1 Shrnutí

Absolvovaný rozhovor mi poskytl náhled do praxe policejní spolupráce při pátrání a vydávání trestně stíhaných osob, které se rozhodli před spravedlností utéct do zahraničí. Na základě poskytnutých odpovědí jsem měla možnost jistit, že extradiční smlouvy zdaleka nemají

takovou váhu, jak by se dalo očekávat. Spolupráce mezi státy v rámci extradice je vždy řešena individuálně mezi jednotlivými státy bez ohledu na to, zda státy mezi sebou mají uzavřenou dohodu o vydávání či nikoliv. Smlouva mezi nimi tedy v praxi nemá takovou váhu, jak bychom se mohli domnívat, a nepředstavuje tak žádnou záruku spolupráce mezi zeměmi. V praxi je časté, že státy, ačkoliv mezi sebou mají uzavřenou extradiční dohodu, trestně stíhané osoby nevydávají a naopak, jsou státy, které zločince vydávají bez existence smlouvy mezi nimi. Další důležitý poznatek představuje zjištění, že de facto neexistuje žádná skupina států představující ideální cílovou destinaci pro osoby utíkající před spravedlností. Důvodem je skutečnost, že těchto cílových destinací je velmi mnoho a vždy záleží na několika faktorech, které ovlivňují zločincův výběr země. Zároveň je důležité poznamenat, že Evropa je z výběru často vyloučena vzhledem k vynikající spolupráci policejních orgánů na území Schengenského prostoru. Svou úlohu zde zaujímají média, která o destinacích představující ideální „úkryt“ před spravedlností píší. To, že útvar „lovců lebek“ v určitou dobu na území daného státu zasahuje, neznamená, že právě tato země je nyní nejoblíbenější cílovou destinací zločinců. Respondent zároveň vyhodnotil úspěšnost útvaru jako vysokou, a to hlavně díky informačním technologiím, které představují cenný zdroj informací prakticky o každém z nás. Je tedy pouze otázkou času, kdy zločinec bude dopaden. Zajímavé je rovněž zamyslet se nad kvalitou života osoby, která před justicí a policií uprchne do zahraničí. Život na útěku, respektive ukrývání se před policií představuje značný stres a nepřetržitý strach z toho, že bude zločinec dopaden a taktéž vyžaduje mnoho finančních prostředků pro jeho uskutečnění.

Závěr

Na základě mého bádání, v rámci výše popsaných oblastí nespolupráce, jsem měla možnost vypořádat několik odlišností ale i podobností. Každá z uvedených oblastí je svým charakterem velmi odlišná. Velice zjednodušeně

můžeme závěrem konstatovat, že v případě daňových rájů, je jejich eliminace obtížná v tom smyslu, že stále, a vzhledem k pokračování v globalizaci světa bude narůstat, potřeba jednotlivců chránit svůj majetek a svoje příjmy před úřady, stejně tak jako snaha o placení co nejnižších daní. Jinými slovy určující jsou zde zájmy individuální, které se vzhledem k jejich množství promítají do národních zájmů jiných zemí. Konkrétně se jedná o zájem vyhovět těmto potřebám za účelem vlastního obohacení. Zde je tedy boj obtížný právě proto, že pokud bude možné podnikat, budou podnikající hledat způsoby, jakými dosáhnou uspokojení zmiňovaných zájmů. Na druhé straně budou i nadále existovat země, které budou ochotny poskytnout ideální podmínky těmto osobám, a zároveň této skutečnosti bude nahrávat i to, že jednotlivé země, až na výjimky, nepůjdou v rámci potlačování daňových úniků otevřeně proti jiné zemi.

Naproti tomu oblast mezinárodní justiční spolupráce je v tomto směru o něco méně komplikovaná. Určující je zde zájem většiny států nemít na svém území trestně stíhanou osobu. To bohužel tak úplně neplatí u hospodářské kriminality, která pro jiné jurisdikce nepředstavuje hrozbu. Zároveň tato oblast vykazuje vůči zbylým dvěma odlišnosti v tom smyslu, že fakticky neexistuje skupina zemí, která by se dala označit jako země, které poskytují útočiště trestně stíhaným osobám, neboť jejich počet je tak velký, jaké jsou cíle a možnosti prchajících trestně stíhaných osob. Tedy, která země se stane pro uprchlíka novým domovem, závisí na jeho individuálních možnostech.

Oblast vztahující se k porušování práv k duševnímu vlastnictví je specifická v jiných ohledech. Jedním ze specifíků je například posuzování ochrany

duševního vlastnictví. Zjednodušeně můžeme říci, že ocitne-li se daná země na seznamu, který posuzuje ochranu práv k duševnímu vlastnictví, je to k tíži daného státu, neboť přítomnost na tomto seznamu určitým způsobem vypovídá o image dané země a také slouží jako signál pro zahraniční investory, kteří v případě přítomnosti státu na seznamu mohou upustit od zájmu investovat.

Co má však společné oblast porušování práv k duševnímu vlastnictví, respektive autorského práva a unikání osob před spravedlností, je vliv informačních technologií, který do těchto dvou oblastí přinesl značné změny. Rozvoj internetu a informačních technologií představuje jednu z největších výzev pro ochranu autorského práva, a naopak v oblasti pátrání po trestně stíhaných osobách slouží jako užitečný zdroj informací o těchto lidech.

V první a třetí oblasti, tedy oblasti daňových rájů a mezinárodní justiční spolupráce můžeme rovněž spatřovat určitou vzájemnost, která spočívá v tom, že pro daňový ráj je charakteristické, že u něho často nefunguje ani soudní spolupráce mezi zeměmi. Tudíž, tyto dvě oblasti spolu úzce souvisí.

První zmiňovaná oblast má s oblastí porušování práv k duševnímu vlastnictví společné to, že reálně existují seznamy zemí, které tyto „nespolupracující země“ sdružují. Ovšem to, jakou vypovídající hodnotu tyto seznamy mají vzhledem k podezření z jejich silné politizace, je těžkou otázkou.

Mé bádání mi rovněž pomohlo v otázkách stanovených hypotéz. **První z hypotéz:** Země, „nespolupracující“ v jedné z takto určených oblastí bude

vysokou pravděpodobností nespolutracující v i dalších, **se nepotvrdila**. V první a druhé oblasti mého zkoumání lze toto odvodit, na základě stanovených seznamů. Nicméně, poslední oblast de facto nepřináší žádný takový oficiálně uznávaný seznam určený podle relevantních kritérií jako tomu je u předchozích dvou oblastí. Zde se nabízí pouze mediálně zkrslené seznamy určené malou skupinou novinářů. Za zmínku ovšem stojí seznamy vztahující se pouze ke druhé oblasti, tedy oblasti porušování práv k duševnímu vlastnictví. V seznamu sestaveném společností Muso, stejně tak jako ve Watch Listu, se za poslední sledované období objevila v nejužším výběru Ukrajina, která má tak evidentní problém jak na poli ochrany autorských práv na internetu, tak i v rámci celkové ochrany práv k duševnímu vlastnictví.

Druhá hypotéza: „Rozpadlé státy“ (jako například Somálsko nebo Libye) nepatří mezi prioritní destinace v žádné ze sledovaných oblastí, **se potvrdila**. Skutečně se žádná ze zemí, kterou bychom mohli označit jako „rozpadlý stát“, neobjevila v žádném ze zkoumaných seznamů.

Příloha: Kompletní seznam 20 indikátorů Indexu finančního tajemství.⁹⁷

- Banking Secrecy.
- Trusts and Foundations Register.
- Recorded Company Ownership.
- Other Wealth Ownership.
- Limited Partnership Transparency.
- Public Company Ownership.
- Public Company Accounts.
- Country-by-Country Reporting.
- Corporate Tax Disclosure.
- Legal Entity Identifier.
- Tax Administration Capacity.
- Consistent Personal Income Tax.
- Avoids Promoting Tax Evasion.
- Tax Court Secrecy.
- Harmful Structures.
- Public Statistics.
- Anti-Money Laundering.
- Automatic Information Exchange.
- Bilateral Treaties.
- International Legal Cooperation.

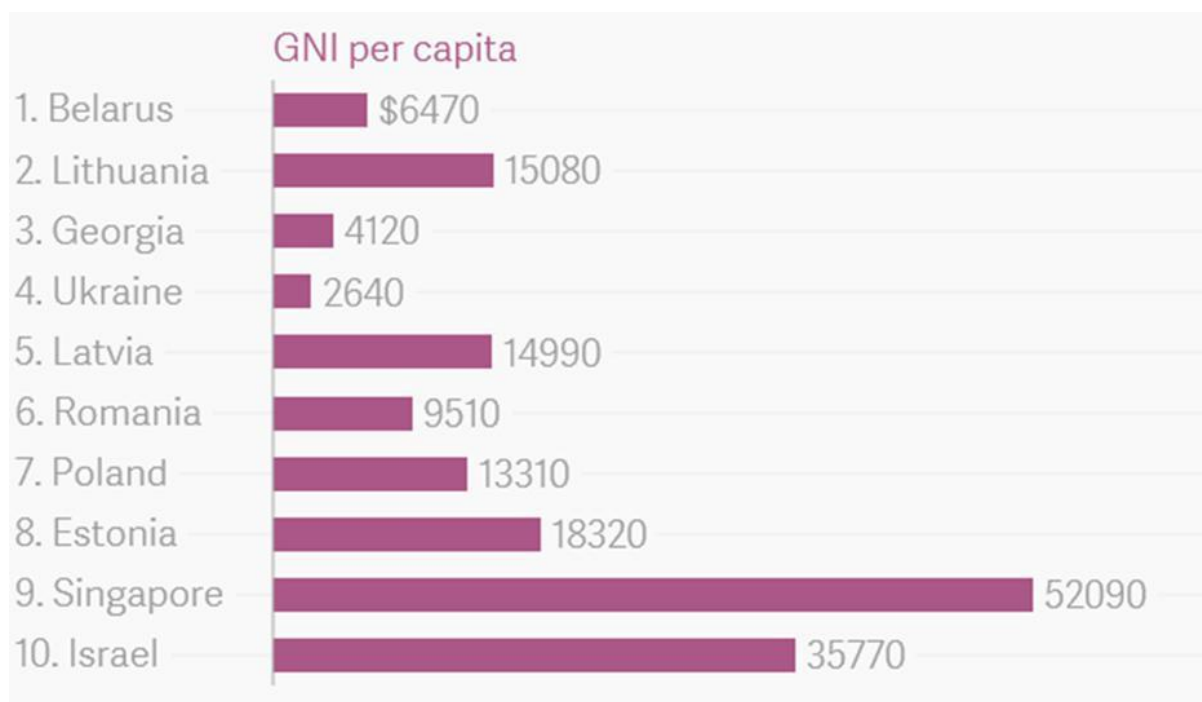
---

⁹⁷ Secrecy indicators. Tax Justice Network: Financial Secrecy Index.
<https://www.financialsecrecyindex.com/methodology>

Příloha: Mapa 17 původních jurisdikcí označených za daňové ráje Evropskou unií v roce 2017.⁹⁸

Příloha: Země s nejvíce navštěvovanými pirátskými sítěmi na uživatele internetu za rok 2016.⁹⁹

⁹⁸ Bahrain Set to be Removed from European Union tax haven list. Gulf Insider, 7. III. 2018. <http://www.gulf-insider.com/bahrain-set-removed-eu-tax-haven-list/>

⁹⁹ WONG, Joon, Ian. One of the World's Wealthiest Countries is also one of its Biggest Online Pirates. Quartz, 3. V. 2017. <https://qz.com/974586/one-of-the-worlds-wealthiest-countries-is-also-one-of-its-biggest-online-pirates-nflix/>

Příloha: Doporučení, která byste měli dodržovat při útěku do zahraničí

Nad způsobem, jak provést únik tak, aby uprchlík nebyl dopaden, se zamysleli i dva odborníci, kteří pro britské periodikum, The Daily Telegraph, sestavili seznam doporučení, které by měl nebo naopak neměl potenciální uprchlík dělat.

Zbavte se svého smartphonu

První, na čem se odborníci shodli, bylo, že uprchlík by se měl rychle zbavit svého chytrého telefonu, který slouží jako zdroj soukromých informací svého uživatele. Přičemž většina dnešních smartphonů přenáší pomocí GPS informace o lokalitě, kde se momentálně nachází. Jakmile je vytvořeno digitální spojení s telefonem, jsou v provozu nejrůznější aplikace, které právě využívají aktuální polohu telefonu. Dokonce i tehdy, když uživatel „vypne“ službu sledování polohy, stát má své prostředky pro vysledování zařízení. V podstatě můžeme o současných mobilních telefonech hovořit jako o sledovacích zařízeních, která mnohdy mohou usnadnit práci policejním orgánům při dopadení pachatele či vystopování pohřešované osoby.

Nepoužívejte kreditní karty

Dalším důležitým krokem je přestat používat své kreditní karty či zařízení ApplyPlay, které prakticky okamžitě zaznamenávají údaje o výběrech či provedených platbách. Pokud je bankovní účet sledován policií, v případě jakéhokoliv pohybu na něm, jsou informace předávány polici prakticky okamžitě. Ideální proto je, v případě plánovaného útěku, nashromáždit dostatek hotovosti.

Zbavte se dalších zařízení typu tablet, notebook nebo osobní počítač

Stejně tak jako v případě telefonu je důležité nejprve odstranit digitální stopu. To bývá v praxi dosti obtížné. Policejní orgány získávají mimořádné množství informací díky přístupu k účtům, sociálním sítím apod. V případě, že uprchlík útěk plánoval, bude v historii vyhledavače spousta informací. Stejně tak to platí o sociálních sítích. „Každý, kdo si myslí, že soukromé chaty na sociálních sítích, jsou skutečně soukromé, je idiot“, dodává jeden z odborníků. Dokonce i při deaktivaci účtu, všechny informace jsou v síti uloženy, ačkoliv účet již není veřejně zobrazovatelný.

Netelefonujte domů

Policejní orgány neustále kontrolují rodinu a přátele a mají přístup k jejich telefonním hovorům a emailům. Odříznout se úplně od rodiny a přátel bývá to nejtěžší. Potvrzují to i lidé, kteří byli v minulosti zařazeni do programu ochrany svědků.

Nekontrolujte vaše emaily

Informace získané prostřednictvím emailu jsou pro policii nesmírně užitečné. Pokud se dotyčná osoba přihlásí na svůj účet, který je policií sledován, může ho díky internetovému protokolu (IP adrese) zařízení, ze kterého píše, prakticky ihned lokalizovat.

Zajímejte se o to, kde se nachází kamery

„Británie má jednu kameru pro každých 11 lidí. Odhaduje se, že průměrný obyvatel města je zachycen na kameře 70krát denně. Většina kamerových systémů v centru měst je ve vlastnictví místních úřadů a jsou provozovány policisty“.¹⁰⁰

Pravděpodobnost, že vás odhalí a identifikují kamery je malá, pokud o vaší přítomnosti ve sledované oblasti již policisté nevědí. V případě, že jsou informováni o tom, že se nacházíte v dané oblasti, je pro snadné vás za pomoci kamer sledovat.

Pozor na technologie sloužící k rozpoznávání tváře

Ačkoliv se jedná o oblast, která je ještě v počátcích svého vývoje, v budoucnu se očekává její široké využití v rámci forenzní vědy.

Cestujte autobusem nebo vlakem

Důvodem je především akceptování hotovosti na stanicích ale pozor byste si měli dát na kamery.

Nepoužívejte dálnice

Provozovatel dálnic používá kamerový systém automatického rozpoznávání značek (automatic number plate recognition, ANPR) za pomoci tisíců umístěných kamer. Jedná se o celostátní zdroj informací pro polici, který funguje nepřetržitě.

Maskujte svůj vzhled!

Po nejrůznějších technologiích jsou nejlepší zbraní při hledání oči a uši – policistů i veřejnosti. Média zde hrají také velmi důležitou roli, takže odstranit všechny online fotografie by měl být základní krok. Čím méně rozpoznatelný člověk je, tím lépe pro něj, pokud se pokouší o útěk.

---

¹⁰⁰ O'DONOVAN, Gerard. Hunted: How to Disappear without Trace. The Telegraph, 18. IX. 2015.
<https://www.telegraph.co.uk/culture/tvandradio/11871980/Hunted-how-to-disappear-without-trace.html>

Plánujte!

Naplánovat útěk, nastřádat dostatek hotovosti během týdnů či měsíců, zajistit si alternativní identitu, nesdílet s nikým své plány a držet se dál od technologií, to jsou kroky, díky kterým se dá nejlépe zmizet. Ideální je vrátit se cca o 15 let nazpět a předstírat, že technologie neexistují. Pokud je nutné s někým komunikovat, je nejlepší zvolit komunikační prostředky ze staré školy – dopisy.

Nepředpokládejte, že na venkově jste z dosahu!

Mnohem lepší než hledat útočiště v malých komunitách, jako jsou vesnice, je hledat ubytování nižší úrovně v ubytovnách či hostelech.

Budte silní!

Je důležité si uvědomit, že změna identity se musí projevit také v myšlenkách. Žít nový život jiného člověka, v neznámém prostředí, to je velmi psychicky náročné.

Ať děláte cokoli, nevyzývejte ostatní lidi k tomu, aby vás našli!

„V roce 2009 nabídl časopis Wired odměnu 5 000 dolarů každému, kdo by pomohl najít novináře Evana Ratifa během jeho pokusu zmizet po dobu 28 dní. Reakce internetové komunity byla mimořádná, stejně jako jeho příběh – varovný příběh pro každého bezbranného uprchlíka.“¹⁰¹

---

¹⁰¹ O'DONOVAN, Gerard. Hunted: How to Disappear without Trace. The Telegraph, 18. IX. 2015.
<https://www.telegraph.co.uk/culture/tvandradio/11871980/Hunted-how-to-disappear-without-trace.html>

Příloha: Seznam zemí, se kterými má Česká republika smlouvu o vydávání odsouzených¹⁰²

Přehled zemí, se kterými má ČR smlouvu o vydávání odsouzených	
Albánie	Lichtenštejnsko
Andorra	Litva
Argentina	Lotyšsko
Arménie	Lucembursko
Austrálie	Maďarsko
Azerbajdžán	Makedonie
Bahamy	Malta
Belgie	Mauricius
Belize	Mexiko
Bolívie	Moldavsko
Bosna a Hercegovina	Mongolsko
Brazílie	Německo
Bulharsko	Nikaragua
Černá Hora	Nizozemí
Dánsko	Norsko
Ekvádor	Panama
El Salvador	Paraguay
Estonsko	Polsko
Finsko	Portugalsko
Francie	Rakousko
Gruzie	Rumunsko
Guatemala	Rusko
Honduras	Řecko
Hongkong	San Marino
Chile	Saúdská Arábie
Chorvatsko	Slovensko
Indie	Slovinsko
Irsko	Spojené státy americké
Island	Srbsko
Itálie	Španělsko
Izrael	Švédsko
Japonsko	Švýcarsko
Jižní Korea	Thajsko
Kanada	Tonga
Kazachstán	Trinidad a Tobago
KLDR	Turecko
Kosovo	Ukrajina
Kostarika	Uruguay
Kuba	Velká Británie
Kypr	Venezuela

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR

¹⁰² Pákistán do České republiky nevydává! Odpyká si Tereza případný trest tam?. TN.cz, 13. I. 2018.
<http://tn.nova.cz/clanek/pakistan-do-cr-nevydava-odpyka-si-tereza-pripadny-trest-tam.html>